

MÁJUS 22. XXI. sz.

POHARAZÁS ALATT.

(BESZÉLYFÜZÉR.)

B. KEMÉNY ZSIGMONDTÓL.

III.

ERÉNY ÉS ILLEM.

Ha önök a keletindiai társaság bizottmányának — melly most száz millió lélek felett parancsol — névjegyzékét áttekintenek, rátalálnának azon magos rangu egyéniségre, kit én egyszerüen csak Eduardnak fogok hívni; előre kikötvén a helynek is, melly történetem szinpada leend, s melly jelenleg a keletindiai angol birtokok közé van keblezve, elhallgatását.

Szintén említés nélkül fogom azon évet hagyni, mellyben beszélyem játszik, s melly alatt a brit-hodításoknak majdnem legfényesebb napjai folytak le.

Mert nem szeretem az örökéletü márványpaloták oszlopain a felkuszó babért, melly a költők figyelmét a nagyság mellől a szépség felé akarja vonni, s mindig untam a történéstet által feljegyzett események rámájába egy édes, de mulékony szerelmi kalandot szöni...

Sok katonai ismerettel, bár annál kevesebb dicsvágygyal birtam, midőn a

magyar testőri karból kilépvén, világot látni indulék, inkább szórakozási vágyból, mint tapasztalás kedvéért.

Dublinban barátságot kötöttem Eduarddal, ki mint hadnagy egy tábornok rokonához Bengalába indult.

Utítársává levék, s épen nagy hadi készülődések közepébe érkeztünk.

Az ezred is, mellyben Eduard szolgált, gyorsan kiegészítettet, s alig tölténk Callcuttában három hetet, s már csatlakoznunk kellett azon dandárhoz, melly egy jelentékeny hadtest előcsapatául volt szánva, és később Eduard rokonának vezénylete alatt, minden reményt meghaladó sikerrel küzdött föllázadt tartományok, elpártolt szövetségesek, rajongó néptömegek és olly földtéri akadályok ellen, mellyek Ázsia vitéz, de kevés fegyelmet ismerő katonáinál legyőzhetlenebbek voltak.

Tábornokunk egy elüzött királyt ősi trónjára visszahelyezvén, a béke megkötéséig az egész tartományt hadilag elfoglalva tartá; mert a közhangulat még igen nyugtalanító volt, s új kitörés esetében sergünk egy részének a fő-táborrali összeköttetései valának kockáztatva.

Ő felsége, a megtörtént restauratio után, szeretett volna pártfogásunktól menekülni; de mi ernyedetlenül védtük őt, hol saját ministerei ellen, kik neki rossz tanácsokat adtak, hol pedig a szomszéd fejedelmek eselszövényeitől, mellyekbe bonyolítottatni maga sem idegenkedék.

Éber örködéseink eredménye egy csoport palota-forradalom volt, s így a nyugtalan elemek az udvarból rendre eltávolítottván, a vén Sudev vette a kormányt át, ki mint böles statusférfit csak arra ügyelt: hogy míg a király a drágakövektől tündöklő hukát szivogatta, és a bajaderek tündértánczeit kimerült arccal s álmos szemekkel nézte; addig ő szigoru pontossággal teljesítse a mi tábornokunktól vett napi parancsokat.

Sudev még előttem is levette kalapját; Eduardot, ki a tábornok szárnysegédévé lett, majdnem úgy tisztelte, mint a braminokat, és dandárunkban minden őrmestert már Xatrijának, lovagnak, hívott, miért nálunk nagy népszerűségre emelkedett: noha alázatossága mellett is igen hihető volt, hogy belsőjében minket úgy gyűlölt, mint többi elődei; de azoknál jobban tudott vagy számításból, vagy jellemerőtlenségéből színleni.

Honfitársai, kik a költői képek nagy barátai, Sudevet ifju korától kezdve hajlott éveig, rendre már minden jeles állathoz hasonlították; nekem azonban az ő látásakor tüstént az australian kuttyák jutottak eszembe, mellyekről, mint-hogy nem ugathatnak, mindig azt teszszük fel, hogy csak órozva szoktak marni.

Egyébiránt igazságtalanság tölem az öreg minisztert ócsárolni, ki kedvünkért annyi fényes ünnepélyt rendezett, mintha bejövételünkkel kezdődött volna a szent Ganges országainak aranykora.

Szünetlenül nyergelve volt lovunk, hogy mihelyt a katonai kötelességeket teljesítettük, a fővárosba vágathassunk, hol a kardjátékoknál és a vallásos szertartásoknál, a tábori szemléknél és az udvari elfogadtatásoknál, a lényeges cél mellett háttérben mindig egy egy mellékes is vala, t. i. kedvünket keresni, vagy szemünkbe port vetni, hizelegni hiúságunknak vagy lefegyverzeni figyelmünket, mulattatni könnyelműségünket vagy elaltatni, gyanuinkat.

S u d e v a mélyen kiürült kincstár daczára tengernyi élvezet közé merítette a fejedelmet, s vont lassanként minket be, kik a tábornok személye körül valánk, és az elegans világhoz tartoztunk.

Különösen Eduard a vén rókanak valóságos beczéjévé lön.

Kényeztette őt, tán azért, mert nyilt és semmi álnokságot nem ismerő jellemével visszaélhetni reméllé.

Én az első percz óta ellenszenvet éreztem S u d e v iránt.

Szivemhez közel nem férhetett még akkor is, midőn előzékenysége által lekötelezett.

De Eduard naponkint magasabb véleménynyel volt felőle, s nem is csoda, hisz neki köszönheté, hogy ideje tündérrileg tölt, s hogy a tábornok, ki a szolgálatban szigorú pontosságot követelt, olykori hanyagságai iránt elnézőbb kezdett lenni. . . .

— Tadde! szólt hozzám egy reggel Eduárd, te talán el is feledted a mai nagy d e r b á r t *), mellyre S u d e v nálalétünkör meghívott? Öltözzél hamar. A nap emelkedik s az ünnepély ragyogó leend.

— Miért tolakodnám oda, holott sem kérni, sem megköszönni valóm nincs? jegyzém meg egy csomó b e t t e l t tömvén számba, mert a szivarozástól, a miolta a keletindiaiakkal testvérkedénk, már kezdék elszokni.

— Miért? Pah! mulatság végett. Vagy nem elég unalmasok-e ezen arkadialag vad és ártatlan faluban óráink?

— De a tábornok?

— Ah! bátyám örvend ha a benlakókkal pajtáskodunk.

— Azonban te mégis talán igen sokszor örvendezteted őt. Pedig néha ..

— Mit néha?

— Néha fontos dolgok késnek távolléted miatt.

Eduárd sohajtott.

— Igaz, szólt kevés szünet mulva majdnem gyermeki jószivűséggel, igaz én otrombán visszaélek bátyámnak irántami vonzalmával. Szeretném olykor magamat a profoszhoz küldeni. A kurta-vas sem ártana könnyelműségemért. . . No, de nem tart ez mindig így. Meglásd higgadt leszek hovahamarébb...

*) Udvari elfogadás.

magyar testőri korból kilépvén, világot látni indulék, inkább szórakozási vágyból, mint tapasztalás kedvéért.

Dublinban barátságot kötöttem Eduarddal, ki mint hadnagy egy tábornok rokonához Bengalába indult.

Utitársává levék, s épen nagy hadi készülődések közepébe érkeztünk.

Az ezred is, mellyben Eduard szolgált, gyorsan kiegészítettett, s alig tölténk Callcuttában három hetet, s már csatlakoznunk kellett azon dandárhoz, melly egy jelentékeny hadtest előcsapatául volt szánva, és később Eduard rokonának vezénylete alatt, minden reményt meghaladó sikerrel küzdött föllázadt tartományok, elpártolt szövetségeseik, rajongó néptömegek és olly földtéri akadályok ellen, mellyek Ázsia vitéz, de kevés fegyelmet ismerő katonáinál legyőzhetlenebbek voltak.

Tábornokunk egy elüzlött királyt ősi trónjára visszahelyezvén, a béke megkötéséig az egész tartományt hadilag elfoglalva tartá; mert a közhangulat még igen nyugtalanító volt, s új kitörés esetében sergünk egy részének a fő-táborrali összeköttetései valának kockázttatva.

Ő felsége, a megtörtént restauráció után, szeretett volna pártfogásunktól menekülni; de mi ernyedetlenül védtük őt, hol saját ministerei ellen, kik neki rossz tanácsokat adtak, hol pedig a szomszéd fejedelmek cselszövényeitől, mellyekbe bonyolittatni maga sem idegenkedék.

Éber örökösaink eredménye egy csoport palota-forradalom volt, s így a nyugtalan elemek az udvarból rendre eltávolittatván, a vén Sudev vette a kormányt át, ki mint böles statusférfit csak arra ügyelt: hogy míg a király a drágakövektől tündöklő hukát szívogatta, és a bajaderek tündértánczeit ki-merült arcczal s álmos szemekkel nézte; addig ő szigorú pontossággal teljesítse a mi tábornokunktól vett napi parancsokat.

Sudev még előttem is levette kalapját; Eduardot, ki a tábornok szárnysegédévé lett, majdnem úgy tisztelte, mint a braminokat, és dandárunkban minden őrmestert már Xatrijának, lovagnak, hívott, miért nálunk nagy népszerűségre emelkedett: noha alázatossága mellett is igen hihető volt, hogy belsőjében minket úgy gyűlölt, mint többi elődei; de azoknál jobban tudott vagy számításból, vagy jellemerőtlenségéből színleni.

Honfitársai, kik a költői képek nagy barátai, Sudevét ifju korától kezdve hajlott éveikig, rendre már minden jeles állathoz hasonlították; nekem azonban az ő látásakor tüstént az australian kuttyák jutottak eszembe, mellyekről, mint-hogy nem ugathatnak, mindig azt teszszük fel, hogy csak órozva szoktak marni.

Egyébiránt igazságtalanság tőlem az öreg minisztert ócsárolni, ki kedvünkért annyi fényes ünnepélyt rendezett, mintha bejövételünkkel kezdődött volna a szent Ganges országainak aranykora.

Szünetlenül nyergelve volt lovunk, hogy mihelyt a katonai kötelességeket teljesítettük, a fővárosba vágathassunk, hol a kardjátékoknál és a vallásos szertartásoknál, a tábori szemléknél és az udvari elfogadtatásoknál, a lényeges czél mellett háttérben mindig egy egy mellékes is vala, t. i. kedvünket keresni, vagy szemünkbe port vetni, hizelegni hiúságunknak vagy lefegyverzeni figyelmünket, mulattatni könnyelműségünket vagy elaltatni, gyanuinkat.

S u d e v a mélyen kiürült kincstár daczára tengernyi élvezet közé merítette a fejedelmet, s vont lassanként minket be, kik a tábornok személye körül valánk, és az elegans világhoz tartoztunk.

Különösen Eduard a vén rókának valóságos beczéjévé lön.

Kényeztette őt, tán azért, mert nyílt és semmi álnokságot nem ismerő jellemével visszaélhetni reméllé.

Én az első percz óta ellenszenvet éreztem S u d e v iránt.

Szívemhez közel nem férhetett még akkor is, midőn előzékenysége által lekötelezett.

De Eduard naponkint magasabb véleménynyel volt felőle, s nem is csoda, hisz neki köszönhető, hogy ideje tündérileg tölt, s hogy a tábornok, ki a szolgálásban szigorú pontosságot követelt, olykori hanyagságai iránt elnézőbb kezdett lenni. . . .

— Tadde! szólt hozzám egy reggel Eduárd, te talán el is feledted a mai nagy d e r b á r t *) , mellyre S u d e v nálalétünkkor meghivott? Öltözzél hamar. A nap emelkedik s az ünnepély ragyogó leend.

— Miért tolakodnám oda, holott sem kérni, sem megköszönni valóm nincs? jegyzém meg egy csomó b e t t e l t tömvén számba, mert a szivarozástól, a miolta a keletindiaiakkal te-tvérekedénk, már kezdék elszokni.

— Miért? Pah! multság végett. Vagy nem elég unalmasok-e ezen arka-diailag vad és ártatlan faluban óráink?

— De a tábornok?

— Ah! bátyám örvend ha a benlakókkal pajtáskodunk.

— Azonban te mégis talán igen sokszor örvendeztetted őt. Pedig néha..

— Mit néha?

— Néha fontos dolgok késnek távolléted miatt.

Eduárd sohajtott.

— Igaz, szólt kevés szünet mulva majdnem gyermeki jószívűséggel, igaz én otrombán visszaélek bátyámnak irántami vonzalmával. Szeretném olykor magamat a profoszhoz küldeni. A kurta-vas sem ártana könnyelműségemért. . . No, de nem tart ez mindig így. Meglásd higgadt leszek hovahamarébb...

*) Udvari elfogadás.

tán még a jövő héten. De kedves Taddem! ma csakugyan ne maradjunk ki a derbárból. Barátságodra kérlek: öltözzél gyorsan! Ni! a nap már a láthatárra lépett. Sugarai hamar üzik szét az éj bucsuajándékait: a könnyű szellőt és a fris árnyékot.

— Ugy sem érkezhethénk már a megnyitásra el. Lovamat most kezdik kefélni s a város ide öt angol mértföld.

— Mi az egy nyargaló elefántnak? szólt Eduárd büszkén.

— Megengedem; de hol az elefánt?

— Nézz ablakodon ki!

A csarnok előtt pompásan fölszerelt elefánt állott, hátán kettős ülésű, sátrós, aranyrojtú s könnyű alaku ezüst-haudával.

— S hogyan jutottál e királyi hintóhoz?

— A S u d e v é. Szolgálatomra áll.

— Eduard! mondám komolyan, a vén róka igen közel fért hozzád. Valami czélja lehet.

— Az, melly minden elnyomotté, . . . a kedvkeresés.

— S te?

— Vetted-e észre, hogy előzékenységeiért bátyám politikájára akartam volna befolyani? kérdé Eduard önérzettel és komolyan.

Meg kell vallani: illy hibával ellensége sem vádolhatta őt. Mosolygva nyujtám neki kezemet, s minthogy már toillettemet elvégeztem, indulánk.

A m a h u t *) az állatóriás fejére telepedvén, olly kitartással ostromolta annak fülét és nyakát, hogy szélgyorsan viteténk a fejedelmi udvar elébe.

Körülünk ágyuk dörögtek. A dob és harsonya rémes lármát csapott. A nagyurak hordszékeit és boglárrel fedett lovait, míg a keskeny utczákon áthaladtak, ujongató s pisztolyt sütegető tarka nép kíséré élénk mozdulataival és örömittas arczkifejzéscével az olaszországi carnevalok alakjaira emlékeztetve.

Tréfa, vidámság, kéj élt, honolt, uralkodék szanaszét.

S a bécsi urnapi nagymeneteken alig lehetne több drágakövet, gyöngysort és ékszereket látni, mint a mennyi e kis tartomány előkelőinek öltözetein s fegyverein tündöklött; — pedig Keletindia kihiresztelt gazdagsága mellett is általában szegény. Ott a tömeg az inséggel csak azért nem küzd, mert lemondáshoz s rendkívüli mértékletességhez van szokva. . . .

Nem emlitem a derbár szertartásait, mellyek, mint a világon minden ünnepi fogadtatásé, gyermekiesnek látszanának, ha hiuságunknak azon fesz és csillám, mitől a sokaság elzárva van, annyira nem hizelegne, hogy érette az unalmat is, mellyre előjogosítva vagyunk, par: dicsomi kéjnek tekintjük.

*) Az elefántvezető.

A fejdelem apró emlékeket, gyűrűket, mosuszt és illatszert osztott alattvalóinak, s ezek drága ajándékokkal viszonzták magas kegyét.

Mert keleten minden érintkezése a felsőbbnek az alsóbbakkal illy megfordított arányu jószívűségen végződik.

Már a társaság oszlott, midőn Eduard kebléből egy lassu, egy megszakított sohaj tört ki.

Arczára s onnan a terem márvány oszlopszatára tekinték, mellynek iveri közt kíváncsian s félig emelt fátyollal néhány nőalak lebegett el.

Mindenik karesu termetű, bűvös mozdulatu s vonzó külsejü delnő volt, az ország legmagasabb köreinek tündérei.

Mindeniket a költők, kik itt nagy számmal vannak, bizonyosan a csodaszép Lotusvirághoz hasonlították, mellynek rengő keb'én Brahma a világalkotó szendergett, és rózsapiros levelei közül Káma, a szerelem istene, szorta kijelelt áldozataira édes csengésü de éles hegyü nyilait.

Mindenik boldogságra és boldogításra látszott teremtvé lenni, még az én hideg szívem ítélete szerint is.

De egyik közülök olly magasan állott kellemben és búbájban a többiek felett, mint a karesu büszke pálma a szerény és szemérmes mimozabokrok közt.

— Ah! sugám Eduardnak, e barna nő Murillo legsikerültebb alakjait elhomályosítja.

— El az egész természetet, a napot, a csillagokat, az isten legremekebb műveit, . . . el az egész világot: válaszolta hévvel.

— Ho! ho! kedves barátom! a világon sok minden van.

— Menységben teméntelen, de becsben kevés, . . . s mint Nandana olly lény, . . . ah! olly tökélyes szépség a kerek világon sehol sincs. Arról Tadde pajtás szentül meg lehetsz győződve.

— S te ismered őt?

— Sudev unokahuga és egy vén falusi ur nője: sugá Eduard gyöngén megszoritva kezemet.

— És hol láttad? Itt a nők háziéletet folytatnak, s bár elzárva nem tartatnak, többnyire magányban élnek. Itt nincsenek reggélyek, bálók, körök, tánczestélyek, s olly czélszerű multságok, mellyek előbb a nőhez, aztán a nő magányszobájához észrevétlenül vezessék a szépség formáiban gyönyörködő műbarátokat.

— Ej, szólt Eduard nyugtalanul, . . . a mult hetekben egykor megint Sudev elefántján nyargaltam a város keskeny utcáin végig. Tudod a h a u d á b ó l, ha az elefánt nem tartozik a törpék közé, a házak első emeletébe kényelmesen be lehet látni. Egy palota ablakai a hives légért nyitva valának. Szép, derült reggel volt. Szememet véletlenül a félrevont függönyök felé for-

ditám, s onnan nézeltem akartalanul tévedt egy bibor pamlagra, hol barátnéi körében ült az isteni Nandana. Elefántom szélgyorsan vitt tovább; de én rövid szivességeért, mégis egész nap gazdagon osztám neki kedvencz abrakját, a füvel kevert rizst.

— Tehát, mondám nevetve, a szerelem ügyei körül itt is szerepet játszanak az elefántok? Azt gondoltam, hogy ez kizárólag europai szokás.

— Te most ragyogó kedvben vagy Tadde! szólt Eduard némi ingerültséggel.

— Tán csak nem magyarázod balra enyelveimemet: válaszoltam karon fogva őt.

Az ünnepnek vége volt, s mi néhány pajtásunkat látogattuk meg, kiknek zászlóalja a városban feküdt.

Déli álom es üres csevegések közt telt időnk, míg a rekkenőség miatt haza indulni kényelmetlennek tartók; midőn pedig elefántunkon valánk, már a hold feljött a láthatárra és oly vidámmá tette az eget, a tájéket és kedélyünket, hogy nem tudtuk megfogni: miért görbülhet meg valaki bú vagy gond miatt? miért sápadhat az arcz, fehéredhetik a fürt, vesztheti el színét az öröm, mámorát az élv, virágait a természet, költészetét a szerelem és jelentőségét az élet?

Hasonlíthatlan est!.. Királyi éj felhőárnyak és homály nélkül! Elolvasni tudtuk volna a csillagok és a hold fénye mellett a szent könyv azon verseit, mellyekben az angyalok leszállottak az égből az emberek leányaiért és vétkezének.

Fűszeres lég! Balzsamos szellők! Álmodó virágok!

Érzékeink a földiség igézetei alatt állottak, s ha néha a menny boltozatára is tekinténk, a bujdosó égi testek nem a tulvilág titkaihoz emeltek közelebb; hanem, mint hű kalauzok, kik pályánk földerítésére vannak megfogadva, figyelmeztettek az élet ösvényein minden gyönyörre, mellyen sugáraik rezgenek.

Néma, ünnepi csend!

Körülünk nyugalom és szender!

Szívünk dobbanását hallani véltük, mintha beszéléné emlékeit, édjeit, reményeit; mintha megnyílnék mint a forrás, melly rejtve volt, de egy perczben véletlenül felbuzog és elárasztja csergő habjait.

A ma h ut, kit lassu hajtásra inténk, elszunyadt.

Az elefánt alig lépett.

Néha egy madár csicsergett a lombok közül, néha egy gyík mozzant meg a gyökerek alatt, néha egy fényes pánczélu rovar koppant a folyondárok kapsairól az utkövecsré; — de megint csend lön, mély, néma, ábrándos csend.

melly alatt a képzelődés hallja a halk neszt, mellyet az érzék többé észre nem vehet.

— N a n d a n a családja, szólt Eduard, mintha egy megszakított beszédet folytatott volna — az isteni Nandana családja régibb és fényesebb multtal bir, mint a mostani uralkodóház. Oly hőseket számlál, kiknek történeteiről a Ganges forrásai körül, minden kunyhóban verseket és ősmondákat hallhatsz. Így mesélte nekem ezt S u d e v.

— S te gyakran jársz S u d e v h e z? kérdém.

— Ne hidd. Csak kétszer valék nála... N a n d a n a ősei, kezdé ismét Eduard, vallásosabbak voltak még, mint a minő tevékenyek és vitézek. Virágzó éveikben, midőn az örömtől és szerelemtől elszakadni oly nehéz lehetett, fölkeresték a lemondást vagy a szent halált. Egyik közülök, hogy fején a madarak fészket rakhassanak, fülig ásatta a földbe magát. A másik elajándékozta kimeríthetlen kinstárát, s kulduló fakirrá lett. Némelylek a hegyi hév-vizeket, mellyekben a bűnbánóknak megtisztulás végett csak három perezig kell fürdeni, választották az önkéntes kínzás eszközüvé és halálra főzték testöket. Mások a boldogság közepéből, midőn céljok vagy reményeik teljesült, bujdoklásnak indultak a vizzuhatokhoz, hogy iszonyu magasságból szökjenek a dörgő, a leget reszkedtető örvények közé. Ezen kegyességéért Nandana családja mindig nagy hirben és tisztességben állott. S u d e v n é l hallám a braminoktól, kik gyakran látogatják őt meg. Nevetnem kellett volna e csodálatos örültségen; de a mi az isteni N a n d a n a nevével áll kapcsolatban, végre is komoly és magasztos szint vesz magára...

Egy kies ligetbe értünk, mellynek háttérén falunk határa kezdődött.

Dió-, juhar- és gesztenyefák közül rhododendronok s azaleák néztek reánk tüzes, vörös, nagy kelyheikkel, s az éj olly derült volt, hogy a sorskabokrok felébe nőt e l e m a t i s o k n a k ringó, kerek sáppadtéké arcán a finomabb színárnyolatokat is megkülönböztethettük.

— Soha sem éreztem, szólék a mélázó Eduardhoz, e vidéknek tündérszépségét félannyira is, mint most. Nyugodt képzelődésemet egészen megbabonázta a teli hold tündöklő fénye. Óhajtanám, hogy utazásunk ne végződnék olly hamar.

— Hát még, Taddém! ha a hegyeket ismernéd, mellyeknek csucsa csak homályos felhőként látszanak ablakunkból; ha jártál volna a leirhatlanul bájos völgyekben és az iszonyu mélységek körül, hol a kődarabok tetején a f a k i r csendesen imádkozik, mig alolrói a párducz vérbetakart szemekkel néz rá, nyugtalanul várván leérkezését; s hol a természetben is a szépség a vadsággal, a szelid a hajborzasztóval csodálatosan összevegyül! Mint el lennél ragadtatva Tadde! a gyönyörű és veszélyes hegyi vidék által! Ott van ám látni való! De

ügyelni kellene lábadra, midőn a kötél-pallókon mennél egyik szitról a másakra át; ügyelni fejedre, midőn a mély vizzuhatok fölött, mellyeknek moraja siketít, tajtéka szédít, néhány bambusnádon, mit csupán az összefont növényekből készült könnyű alap támogat, haladnál tovább, — és, Taddem! különösen kellene ügyelni ajkaidra, hogy azok mosolyra ne vonuljanak, ha egy völgybe érkezvén, itt komoly férfiakat és tisztas aggastyánokat látnál fejekre állva imátkozni, ott féllában szökdelni, bukfenczeteket vetni, vagy az ágakon himbálni, örökre kibeszélhetlen elragadtatás és arczfintorítások közt. Valóban, nincs nagyobb életkoczkázattal összekötte sem a mélységek, sem a vizzuhatok fölött a szédülés vagy botlás, mint itt egy gondatlan mosoly.

— Honnan ismered olly körülményesen e sétatut bűbáját és veszélyeit? kérdém faggatva őt.

Eduard kedvetlenül szólt: — Ah! barátom! egy borzasztó hibám után kutatsz. Megérdemltem volna, hogy bátyám elüzzön oldala mellől. Emlékezel-e lázomra?

— A mellyért öt napig kellett a városban hagynunk, épen a seregősz-pontosítás és nagy hadi gyakorlatok alatt? kérdém.

— Igen, de a melly alig tartott ugyanannyi óráig, mert az izgatószereknek, mellyekhez folyamodtam, hatása hamar lecsillapult: válaszoló Eduard gyermek nyíltsággal.

— És a többi időn mit tevé? Bátyád erős aggodalmakban volt.

— Szegény öreg! Pedig én... bár nem veszély nélkül, de különben istenileg töltém napjaimat.

— Hogyan?

— A kedar nath i templomhoz vándoroltam, melly szentségéről évezredek óta híres; mert oltára alatt fekszik Wisnu teste, kit, midőn bika alakjában jelent volna a világnak meg, őt istenes életü férü csupa tudatlanságból legyilkolt.

— Ez nagy malheur volt; de végre is miért érdekel téged? Mi közöd a hinduk babonájával?

— Ismerni kívántam a vidéket és népét. Aztán éppen Wisnu megöletésének ünnepe lévén, bucsujárás is volt. Sudevtől kaptam egy braminhoz ajánló levelet. Ah! utiemlékeim szivemben örökre fognak élni, hön, elevenen, elhomályosodás nélkül! Sem az idő, sem a viszontagságok nem fogják a tündér benyomásokat kedélyemből kitörölni. Halálláradtan és gyönyörítasan értem a Duri-völgy tavához, melly egy meredek s majdnem járhatlan havas ölébe volt zárva, mint a mosolygó lányka, ki egy vad harczós keblén pihen. Alig enyhítém szomjamat, s nyultam ismét a vándorbothoz, midőn az átelleni hegy-élen, hová ösvényem vezetett, gazdagon ékesített sátrakat láttam s lengő nőala-

kokat, kik egy sokkal jártabb, bár igen kerülő uton érkezhettek fel. Taddem: közöttük volt az isteni Nandana is... Kevéssel később trombita és rézdob harogása közt jelent meg a bramin, ki a kedarnathi templom főpapja. Szép, sugár, de izmos termetű férfiú volt, nemes arczvonalakkal, melyek a legtisztább hindu-vér jellegét hordák magukon. Frisitóket, illatszereket és csemegéket osztott köztünk ki. Midőn Sudev levelét elolvasá, tisztelettel s megáldón érinté kalapom szegélyét; a delnök iránt pedig olly galant és lovagias vala, minő csak azon böles lehet, ki a tudomány és ima mellett a világot is ismeri, örömeivel, szokásaival s hiúságaival együtt... Rövid pihenés után a főpap pompás palankinjain viteték a kolostorba... Ah! Nandanát többé nem láthatám az egész bucsú alatt... de mit panaszkodjam? holott félórát mégis az ő isteni körében töltheték.

Mig Eduard vallomásait bevégezé, már a faluba értünk.

Elbucsúztam tőle.

Sokáig nem jött szemeimre álom.

Irigyeltem és sajnáltam őt ifju ábrándjaiért.

Ugy látszik: Eduardnak első szerelme vala ez.

Mert hiszen négy egész évvel! volt fiatalabb nálamnál és sokkal szigorubb erkölcsü; pedig én is még akkor a szenvedélyek oskolájának küszöbét nem rég léptem át, s a tévedésekért fizetett tanpénz miatt, érzéseim kincstárában kevés apadás mutatkozott.

Boldog idők!... De hogy szavamát ne feledjem, ... én Eduardot mind inkább kezdém Nandana iránti ragaszkodásáért féltetni.

Naponként mélyebben merült az örvénybe, melly állását, katonai hírnevét, a közbecsültetést, pajtásinak szeretetét, a tábornok pártfogását és saját hitét önmagához, minden perczben elnyeléssel fenyegette.

Egész lényét a bűbajos hindu-nő tölté be.

Elfeledé a világot s kötelességeit, hogy e titkos viszonynak élhessen.

Kerülte a mulatságokat, hanyag volt hivatala körül, figyelmetlen barátai iránt, közönyös az előmenetel, a kitüntetés, a dicsőség kérdéseire nézve.

Sőt néha feledékenységből vagy hanyagságból adott szavát sem tartá meg, s kivált ha valahová önképzésünk végett vagy időtöltésből összegyülénk, majdnem bizonyosok lehettünk, hogy Eduard, ígérete daczára sem fog megjelenni.

Mig mi vívtunk, ezélra lőttünk s lovaglánk, ő pálmafák árnyékában hevert, mint egy henye böles, ki csak pusztá eszmékkal foglalkozik, vagy mint egy lágy költő, ki a szellők susogását, a méhek zsongását és erdő lombjainak

halk rezgéseit lesi, hogy a természet álmadó csendjével öszhangzásban tartsa méla kedélyét.

Máskor pedig egészen eltűnt a faluból, s távozása alatt bátyját, ki iránta leigéző modora s nemesszivüése miatt a kellőnél több béketűrőssel és kimélettel viseltetett, legnagyobb zavarba ejté.

Én, minthogy eddig egyedül ismertem szive titkát, néha komoly szemrehányásokat tettem gyöngeségeért.

— Ah! sohajta ő, juthat-e annak eszébe a világ, ki Nandanáról gondolkodhatik?.. Könye kétségbeesésem; mosolya boldogságom. S ha életemből e két véglet tőle függ, akkor az ő akarátja nélkül mivel feneythet a sors, mivel jutalmazhat a szerencse? A véletlen, a veszteség, a megtámadtatás, az üldözés, a halál újult és tehetetlen, ha nem tőle kölcsönöz ellenem fegyvert. A dicsőség fényképei, mellyeket beesszomjam festett pályám végterére, elvesztették varázshatalmukat, s többé nem ingerelnek sem erélyre sem áldozatra. Bátyám érdemjeleiért, sergünk babérjaiért s minden diadaljelért, mellyet ti a véres harcmezőkről valaha összegyűjthettek, nem adnék egy virágot Nandana fürteiből, nem adnám a port Nandana papucsáról.

Kinevettem ábrándjaiért; de szenvedélyéből sem okoskodásimmal, sem élceimmal nem gyógyíthatám ki. Mit egyébbiránt most, midőn keblem egészen meghült természetesnek találok; azonban addig, mig az erős érzésekre magam is még alkalmas valék, megfoghatlannak hittem.

— Ma, Taddém! szólt Eduard késő estve lépvén szobámba, ma Nandana kedélye borult nap volt, melly fellegeiből kibontakozni nem tudott.

— Hja! az asszonyoknak gyakran vannak szeszélyei, s a te isteni hindunőd is csak olly Éva-lány lehet, mint azon europai némberek, kik szünetlenül szívök ürrjét akarják betölteni, s miután abba a házi csendet, megelégedést és léleknyugalmat bedobták, akkor veszik észre, hogy szívök épen e kísérletek által vált feneketlen ürré. S mi csoda: ha ilyenkor aztán rosz szeszélyeik vannak?

Szavaim mélyen sérték Eduardot.

— Ah! soha sem fogod őt megérteni! te mindig igazságtalan leendesz iránta! mondá keserűen. . . De ne is beszéljünk róla. . . Hogy van bátyám? Már alig merek szine elébe lépni. Hallom: egy párducz-vadászatot akarnátok rendezni. Mikorra? Szeretnék én is jelen lenni. S hát az ujjab calcuttai hirekre mit mondasz? Mindenütt békétlenség. Ismét háborúk elébe nézünk.

Eduard száz illy kérdéssel ostromolt, mig végre neheztelése lecsendesült, s magát egy karszékbe vetvén, nyugodt, merengő arcezzal kezdé csibukját szivni. — Milly különös volt ma Nandana! sohajtá a füst karikákat kísérvé szemeivel.

— Hogyan? tudakoltam gyöngéd hangon; mert nem akarám ingerlékeny érzéseit többé sebzeni.

— Csak néhány perczig láthattam őt, mondá Eduard, . . . ah! milyen más vala, mint régen. Mosolyán titkolt fájdalom rezgett. Szemein elsirt könnyek nyomát gyanítám. Édes csengésű beszéde, midőn legolvadékonyabb, legihletettebb volt, a helyett hogy a kék mámorába meritené szívemet, fájdalommal tölté be. Mert, bár mint rejtegette, minden hang elárulá, hogy ő szenved, hogy kedélyét valami nyomja, és gondolatai, érzései közé keserv vegyült. Nandanám! szóltam átkarolva őt, szép kedvesem! te ma szomorú vagy. — Oh! válaszolá keblemre rejtve arcját, férjem az éjjel keveset alvék és homloka forró volt.—S ez okozza bánatodat, Nandana? — Oltalmazza meg őt Brahma! sohajtá. — S te olly aggodalomban vagy érette? — Hogyan ne? Hisz! még beteg is lehet. — Könnyen megtörténhetik: mondám hűledezve. — De egy éltés férfinál a legkisebb betegségben sem lehetünk biztosok, hogy az veszélyessé nem válik. Oh! én szerencsétlen! zokogá, görcsösen szoritva kezemet ajkaihoz. . . . Csodálkozásom határt alig ismert. Ő keblemen jajgat férjéért, ő olly aggodalmakat mutat, mellyek hiuságomnak épen nem hizeleghetnek. Miként magyarázhassem ezt ki? — Nandana, szólék, te isteneidre esküvél, hogy örökre hűn fogsz engemet szeretni, s most mégis kétségbe vagy esve férjed nyugtalan alvása miatt. — Mert szeretlek, mert elveszteni nem akarnálak? kiálta ő szilaj fájdalommal.—De ha sirsz, ha zokogsz, ha kezeidet tördeled csak azért, minthogy férjed ma tán rosszabbul érzi magát, mint tegnap; akkor, szép tündérném! e rendkívüli bánat által nekem nem igen hízelsz. Vald meg: te mégis szereted őt, vagy legalább nem táplálsz kebledben olly idegenséget iránta mint állítád. . . . Nandana összerázkodék, s arczkifejezésén undor és iszony vilámlott át. — Én gyűlölöm őt, mondá fojtott hangon, mert lelke sötétebb az éj szelleménél, mellyet Indra, a nap istene, szikrázó nyilaival üldöz. — De szívem királynéja! ez esetben miért aggodnál miatta?—Hát nem jut-e eszedbe, szólt Nandana sűrűn omló könyekkel, hogy az ő napjai a gyémántnál drágábbak számunkra, az ő lélekzete nekünk kedvesebb illatu india minden fűszerénél, s az ő egészsége örömeink paradicsoma, szerelmünk sátra, kéjeink puha ágya, s a boldogságróli álmainknak hattyutollal tömött vánkosa? — Nandana! szólék megütödvé, te érthetlen dolgokat beszélsz, idegeid izgatottak, arczodon a lázas pirt halvány szín váltja fel, szemeidben tűz és aléltóság. Istenem! mi bajod? — Oh! szepegé még nagyobb megindulással, elfeledted-e, hogy az ő élete a te érzéseid lámpájában a világitó olaj? Ha ő meghalna, mély sötétség maradna kebledben; mert szerettél engemet és karjaimban boldog valál. — Nandana! kiáltám, olly meséket adsz lehüvelyezni, mellyekre elmém elégtelen. — Ah! úgy tehát te még sem szeretsz igazán: zokogá Nandana öleléseimből

kifejlődve. — Hogy lehet szived ezt tréfából is mondani? kérdém. — Különben megilletődni halálomon? — Szép istennóm, hiszen nem a te halálodról volt szó. — Hát kőről? — Vén férjedéről. — De az, sohajtá Nandana, az én halálom is; mert mi, kik nem tartozunk a megvetett néposztályok közé, az égő máglyára elkísérjük holt férjeinket. . . . Képzelheted Taddém! mennyire meg voltam lepve társalgásunk e véletlen fordulatán. Ijedségemben sokáig nem juthaték szóhoz, noha alig kétkedtem, hogy Nandana különöz nyilatkozata csak szeszélyből támadt, s mélyebb alappal nem bír. Hiszen elég rég vagyunk itt, elég hindu férj holt ütközeteik alatt meg, és elég a béke idején is, annélkül, hogy valamelyik özvegynék magát hamuvá égetni eszébe ötlött volna. De a ki szeret, az a babonás félelemre hamar hajlik, s megvallom, Nandana könyei a rémület miatt köszoborrá változtattak. — Kedvesem! mondám végre, fájó szívvel, de erőltetett mosolylyal, — miért akarsz tréfából ijesztgetni? Bráhma nem kívánhatja, hogy olly férjért, kit soha sem szerettetek, máglyán áldozátok föl magatokat. — Bráhma, szolt ő, nem parancsolja, szent könyveink nem követelik a hűségnek ezen bizonyítványát; de főként a kedvelt osztályok nőinél szokásba jött, és az illedelemre leginkább kell annak ügyelni, ki a közbotránkozás ellen nem utalhatna lelkiismeretére. . . . Csókokkal és vádokkal borítám rajongó eszméiért, kértem, szemrehányásokat tettem; azonban ő még sem akarta megvallani: hogy csak egy muló szeszély befolyása alatt állott, és játszi képzelődésének, nem pedig higgadt gondolkozásmódjának adott szavakat. Kíváncsiságból tudakolám: anyja megégette-e máglyán magát? — Oh! ő ifju korában halt el: válaszolá. — Hát nagyanyád? kérdém kötekedve. — Az is megelőzte a halálban férjét: mondá olly méla hangon, hogy szorongásom ismét felébredett. — De, tevé hozzá kevés szünet után, nagyanyám anyja és nagyanyja csendes elszánással rohant a lángok közé, s az óta áll családunk olly szép hirben, hogy a bramin a magáéhoz hasonlónak tartja, és a megvetett paria közülünk senkiről sem meri mondani: ez is tisztátalan lehet, mint mi vagyunk. . . .

Eduard elbeszélvén a történeteket, vigasztalásul kérdé tőlem: ugy-e Taddém! te sem tartod komolynak Nandana szándékát?

— Hihetőleg nem komoly, válaszoltam. Egyébiránt ismernem kellene őt közelebről. Mert végre is lehetnek nők, kik gyengébbek az erény, mint az illem megóvása körül, és szenvedélyeiket kevésbbé tudják föláldozni, mint életüket.

Fél évvel utóbb a következő családjelenetet hallám.

A vén Borg — mert ha jól emlékszem, így hívták Nandana férjét — egyszerre féltékennyé lön; még pedig ugy látszik erős gyanu mellett.

Botjára támaszkodva nője szobájába lépett, s bár erőtlen lába tántorgott, bár keze és hangja reszketett, szívében szilaj harag, szemében vad tűz, elméjében szilárd eltökélés éledt föl.

Nandana sejté férje rendkívüli megindulásának okát, s az első pillanatban keblébe a halál aléltsága, a másikon pedig a kétségbeesés lélekereje költözék.

Meghajlott fővel, de színváltozás nélkül hallá a durva szitkokat és fenyegetőzést, s midőn férje a düh miatt szavakat többé alig lelt, ámulva nézett ennek redős homlokára, dult arczvonalaira, görcsös-kék ajakára, s csodálkozással függeszté szemét nyárlevélként reszkető kezére, és aztán tiszteletjelül lábait atkarolván, szelid hangon mondá: — Ah uram! ah parancsolóm! ki eddig olly szelid voltál a szegény Nandana i ánt, miért akarsz most kegyetlen és igazságtalan lenni? Álmaidhoz jöttek a rosz szellemek s hazug káprázolatokat vegyitettek gondolataid közé, mellyek gyanuvá alakúlva ébren is ámitanak. Imádkozz brahmának s a kísértő lelkek megaláztatni fognak, hatalmuk széttörik, és te ismét fogsz Nandanára mosolygani, mint a derült nap a virágokra, mellyek sugárai által élnek.

— Ah! álnok tettető: kiálta Borg eltaszitva őt lábaitól.

Nandana hátrább vonult s kezét mellére tévén mondá: — Tiszta voltam, midőn nászomnál ujjammal a szent tüzet érintém, s tiszta vagyok most, mint a s o m a, mellyet istenek isznak, mint az a m r i t a, melly a legfelsőbb égi lakók eledele.

— Milly szemtelen lettél Nandana: kiálta ismét Borg mankójával fenyegetőzve.

— Uram! szólt a nő szeliden, igazságtalan vagy; de ez nem a te hibád. Bizonyosan a szent mosdásokat hanyagoltad el, s úgy költözött beléd K a l i, a veszekedés ördöge, és D v a p a r a, a kétkedés réme. Azok folytatnak most ellenem pört s változtatják véredet epévé. Az igaz, láttam a vöröskabátos ellenségek közül, kik országunkba berontottak, többeket, . . . láttam palankinomból és az ünnepek alatt, mint te is; de gyűlölöm őket szintugy mint te. Szemem sem vétkezett kaczerkodás által soha; szívem pedig annál kevésbbé.

— Hogy mered ezt állítani?

— Mert való.

— Hűtelen, megmocsokolt teremtés!

— Családomból egy sem volt az: erősíté büszkén Nandana. S ki adna hitelt bünös vádaidnak, midőn ismerik vérünk tisztaságát?

— Ah hazug lény!

Nandana feltartván kezét: — Esküszöm, zokogá, a testvéresillagokra, mellyek legszemérmesebben mosolyganak a menny boltjáról s mellyek a vako-

kat gyógyítják — s orvosoljanak téged is! — esküszöm, hogy ártatlan vagyok!

— Kétszinűség! ámitás! rebegé Borg még mindig dühvel.

— Esküszöm a nemtökre, kik titkos zenéjükkel szép álmakba ringatják a jók szellemét, a de v e k r e, kik a hegyek rázkódásai és viharok által rettentik a bünöst, és a fé liste ne k r e, kikhez erény és tisztulás útján kell a gyöngé halandóknak közelíteni, esküszöm, hogy alap nélkül vádolsz.

— Oh! hogy mindinkább kell téged gyűlölnöm! Miért éltem eddig! Miért nem hallhatok rögtön meg! sohajtá B o r g arczán növekvő iszonynyal.

— Esküszöm, folytatá Nandana, I n d r á r a, a villámok urára, A g n i r a a tűz, V a r u n á r a a víz, s J a m á r a a halál és igazságszolgáltatás istenére, esküszöm, hogy te tévedésben vagy.

— De annyi jelek után mered állítani ezt Nandana! mondá Borg hűledezve.

— Szemednek se higyj, esdeklék a nő, mert esküszöm B r a m á r a, ki magát teremtette és a világot igazgatja, S i v á r a, ki gondolataik és érzéseink ura, esküszöm W i s n u r a, ki az emberi nem váltságáért tizenhatszor alakult át, s azok által gyilkoltaték meg, kiket büneikből megszabadított, esküszöm, hogy tiszta és hű nő vagyok.

Borg feldult vonalai az undor kinyomatában jegedtek meg.

— Csalfa kigyó fogd be szádat, én elfásúltam istentelenségeid miatt. Hitesd ártatlanságodról e l S u d e v e t és többi rokonaidat, kikkel a bün gyanuját közlém, s ha közülök csak egyet megtántorítnál, akkor mondani fogom: hord Nandana büszkén fejedet mert az erény magát bünnek vallja be, a bün braminná lett, a mocskos paria alabástrom trónon ül és te szent vagy!

Midőn a hindunő¹ hallá, hogy hűtlenségének gyanuja szobájából kiment, s azon körben, hol őt legtökéletesebb teremtésnek tartják, könnyen szétszárnyalhat, ájultan rogyott a földre.

Borg a pamlagra ülven sivár tekintettel nézett reá... reá, kit egyszer olly határtalanul szeretett. Agyában bösz gondolatok zszibongtak. — Ah! hogy még élek! sohajtá midőn tán a legsötétebbb eszmékkel küzdött.

Nandana felocsudván lábai elébe esuzott. Nyöszörgött, fuldoklék, esdeklött, összefogott kezekkel, omló könyekkel, haját és köntösét tépve esdeklött Borgnak: hogy Sudevnel és a többi rokonoknál vonja gyanuját vissza.

— De mivel mutathatod meg ártatlanságodat? kérdé Borg rejtélyes, sötét kifejezéssel.

— Mindennel a mire csak egy hindunő képes.

— A hű nő máglyára kíséri férjét: szólt Borg élesb hangnyomattal.

— Ah! kételkedsz-e, hogy hamvam a tieddel fog vegyülni? Hogyan gon-

dolsz olly nyomorultnak! Árnyékként kísérendelek a más világra. Ez kötelességem és büszkeségem.

— Jól van, szólt a férj. Közleni fogom nyilatkozatodat Sudevvel és a többi rokonokkal. Megkérem őket: hogy ha kétkednek is, most hallgassanak és őrködjenek.

Ekkor gúnyos mosolylyal távozték.

(Folytatjuk.)

A Z A R C Z

TÓTH ENDRÉTŐL.

Nem nem! az arcz nem a lélek tükre;
Ne mondjátok hogy az, nem hiszem;
Nem tündöklük azon a sziv vissza,
Mint a tárgy a rengő viz-szinen. —

Ki mondaná, a ki egykor látta
Az örömtől égni arczomat,
Hogy a szivből elköltözött fénynek
Búcsucsókjá ragyogtatta azt?

S ki mondaná, hogy a setét bánat,
A mi ollykor fedi képemet:
Csak felhő, melly hűsítőleg száll el
A gyönyörtől égő sziv felett? —

Voltakép a gyarló ember arcza,
Y szeszélyek változó ege;
Ha kiszáll is néha rá a lélek:
Mint napba, nem láthatsz bele.

S ha kihat is a bú éjeléből
Itt ott rajta a sziv szép tüze:
Ki mondja meg, mitől ég a csillag —
Kárhozattól, üdvösségtül-e?

ÁBRÁNDJAIMHOZ.

GYÓRFFY GYULÁTÓL.

Ne hagyjatok el gyermek álmainnak
 Gyöngéden ápolt ábrándképei!
 Ne engedjétek a komor valótól
 Szép arczotokat el ijeszteni!
 Oh istenem! ha ti is elhagynátok
 Mivé leendne e szegény kebel?
 Midőn már minden a mi éltetője,
 A szerelem is rég elhagyta, el.

Mi sokszor és milly édesen merengtem
 Közöttetek szép gyermekálmain,
 Midőn gyakorta túl ragadtatok e
 Kalmári élet szűk korlátain.
 S ha átérzém az ábrándok honában
 A túlvilágnak összes édenét,
 Az elragadott lélek vissza vágyék
 Egy mély sóhajjal ismét csak feléd.

Ha álmainban elringattatok, egy
 Tündér hazában érezém magam;
 Ott, hol a sziv édenvirága nyílik,
 S a szerelemnek boldogsága van.
 Ott, hol egy csillag tündökölt fölöttem,
 A mellyhez annyi szent vágy kapcsola — —
 Későbbben sejtém, kogy ez a dicsőség
 Elérhetetlen tündér csillaga.

Az esti szellő — a madár danája —
 A délibáb — mind testvér volt veled;
 Azért fogadtam én is olly örömmel
 Mint rokonokat, mint testvéreket.
 Azért fogamzott közöttük az ábránd
 Legfölségesebb tündér gyermeke:
 A serdülő ifjúságnak legelső
 És legmagasztosabb költészete.

Oh jertek vissza régi kedves órák
 Midőn a csermelyeknek partjain

Az esti szellő lágy fuvalatában
 Megleptetek szép gyermek-álmaim,
 Mert nem tudám még, hogy az esti szél is
 A fájdalom kiömlött panasza,
 Csak azt sejtém, hogy mi szép a költészet
 S a gyermek-álmak első tavasza.

De jött később a szerelem világa,
 És megrabolta a szegény kebelét;
 S ha bár elébb boldogságban özönlött,
 Most mély keservvel bánattal betelt.
 A megcsalás messze üzte onnan
 Az éldelet, s az ábrándokat . . .
 A képzeletnek ihletett órája —
 Ez is csak néha néha látogat.

Hisz én örömmel türném a keservet
 Bár mint égetne s fájna az nekem;
 Csak ti maradnátok örökre nálam,
 Szép álmaim, kedves költészetem!
 Ne engedjétek a komor valótól
 Szép arcotokat elijeszteni!
 Ne hagyjatok el gyermek álmaimnak
 Gyöngéden ápolt ábránd-képei!

MIKÉNT SZÜLETIK A HÁBORÚ?

TÖRTÉNETI HUMORESZK.

SZATMÁRY KÁROLYTÓL.

Heted-hét országon nincs két szilajabb paripa, mint a remény és emlékezet.

Mig nyergelik amazt a vágyak s századok ezredekkel vágat előre; a kunyhók-ból palotákat épít; világbirodalmakat dönt, letiportakat emel föl; virágokat szór a csüggedés sirjára, s hátára vévén gazdái művész barátját a fantasiát, kifesteti vele a sötét jövőt; szineztetni a képeket; hidat veret a tengerre; hajókkal népesíti meg a léget; egy akol, egy pásztor alá vonja az emberiséget, — mostani vágyakat, hátrahagyott halvány árnyakká téve, ágyuból lött világító gömbként gyúl föl a sötét éjszakában.

Az emlékezet szomorú váromokon könyököl; a sírboltokat hányja fel, többször sír, mint nevet, többször andalog, mint mosolyg, s ha a fényképekről visszavetett sugarak el is simítják néha a homlok redőit, ha a szemek ki is gyulnak pillanatokra; — e fény olly halovány; minden erőltetés mellett meglátszik, hogy egy óriás nehezült vállaira, melyet e két szó képvisel: volt . . . múlt! . . .

DÉLIBÁB.

De hisz e vadlényü üstökös , — mellynek megtérő utja soha sem lesz, — nem csak sírhalmok fölött ment el ; e soha vissza nem térő idők nem csak a bánat és szerencsétlenség perceit vitték magukkal ; a tűnő nap nem csak az elesett gyermeke fölött átkozódó anyát, hanem menyasszonyát ölelő ifjút is látta ; e várromok ablakain itt nem csak panaszos agg honatyák, hanem papírsárkányt lebegtető pajkos gyermeköczék is hajlottak ki ; e rohadt padlókon nemcsak az özvegy gyászruhája , a várur szemfödele , hanem a várleány ara-fátyola s a násznép röpke tánca is végig söpört

Ha a sors kedveseitektől tova lökött ; vagy kezeitekre a fatum hajthatlan békóit kötő a viszontnemláthatásnak, — csak való könyüire, csak zokogó, szaggatott vég-szavaira emlékeztek-e kedveseiteknek ; nem jút-e eszébe az atyának gyermeke játszi gyűgyögése, az ifjunak lánykája kedves mosolya , s a fiunak öreg atya családgondozlató anecdotái ?

Miért kellene hát történetünkben is mindenkor a legszomorubb képeket válogatnunk , hiszen a jelen sem szegény fájdalomokban s a múlt sem volt éppen örömnélküli. Ha sirtunk a sírókkal, nevéssünk a nevetőkkel is.

I.

— Ime nagyságos aga itthon vagyunk ; szegény házam , vagy ha a maga szultán orra-czimpája—melly kelettől nyugotig terjedjen — úgy akarja, házadban. Csipd fülön azt az öreg karosszéket s ülj rá — vagy igaz ! ti nem szerettek széken ülni . . im hát megrablom ezt a menyezetes ágyat s három vagy akár hat vánkost gyűrök nagyságos és kövérséges termeted alá , . . . így ni ! . . . És már most tedd kényelembe magad ; vendégem vagy ; lábaidat akár szokásaitok szerint alád, akár ellenkezőleg nyakad közé rakd — saját mély bölcsességedtől függ. Pipád nincs ? . . ime avval is szolgállok, még pedig szép kirakott vastag szopókájával , mellyet még a nagyapám vett el valami Halim nevű basától , kinek fejét történetesen le találta vágni . . . Vagy igaz, ne haragudjál, most jut eszembe, a nagyságos megboldogult basa jószántából adta a pipát neki fejestől . . .

— Sokat fecsegsz dicsekedő gaur . . . pöffeszkedék a természetes musulman — add a pipát és tanuld meg, hogy Jussuf aga drégelyi, palánki és több, még ezután építendő félholdas várak agája, tetszésszerinti számu falvak ispahája és földes ura a sok beszédet nem kedveli . . dugj még egy párnát alám ; mintha el volnék törődve . . tegnap valami gaur hivatott volt ebédre s azolta minden tagom fáj, pofáim égnek s egész testemen kék foltokat veszek észre . . talán a nagy próféta valami inséget akar reám küldeni.

— Vagy talán feleségeid téptek össze nagyméltóságú becsületös aga ? . . .

— Bizony mondasz valamit hitvány eb . . mintha azt álmodtam volna, az a magyar leánya ugyan csak salapált . . . álmomban . . . hallom szeretnétek kiváltani . . . meghiszem ! egész országtokért sem adom . . . szeretem, hogy olyan makacs ; nem enged . . sehogyszem enged . . . igen hát hol a kávé vagy cserbet vagy mi ? hát száraz pipapafüstre hívtál ?

— Hozzák, egyben itt lesz mélységes dicsőségü aga, sietek és beparancsоло m.

— Hm — mormogá Jussuf a mint a gazda ki fordult — ez a Túri György eddig ugyan nem járt a kedvembe . . . mi szállhatta meg ? megtudta bizonyosan, hogy Budáról ötven jancsárt kaptam ; hm, hm . . millyen ravasz a kutya.

— Nó itt van nagyságos aga, ez itt ebben a kannában cserbet, itt egy pohár violalé, ez meg fekete kávé... méltóztassék... a mellyiket szereted... én töltök így ni. Hát szép magyar leányod van?... hallottam... Pásztórol vitetted, tüzes hamis leány ugy-e?

— Hallod-e giaur? Hisz te nem kávét iszol, mi az a fekete, a mit abból a pohárból szörpölgetsz?

— E biz egy kis jó egri; nem szeretem a kávét s gondoltam, hogy már csak nem nézlek tátott szájjal — hát magamnak is hozattam, — nem éppen fekete ez, csak igen sötét-piros, mint a jó gránát; valóságos egri bor, ilyen nem terem ám Gyöngyösön még Egerben sem mindenütt, csak egy hegyen... ritka jó bor... Hát csak nem birsz a leánynyal... miért nem menekszel meg tőle? Én tudnék egy bolond ficzkót, a ki adna jó húsz ezer aranyat érte.

— Bolond beszéd —

— Persze bolond beszéd, mondtam én is neki... ejnye be jó ez a bor... igen hát milyen a leány? barna, szőke? tud táncolni vagy muzsikálni?

— Tud menyköt, csak sir meg átkozodik, hogy reng belé a vár... de hallod-e Túri! különös bor lehet az mégis, a mit te iszol, hogy az olyan fekete... már sok kutyától hallottam dicsértetni ezt az elátkozott italt. Talán biz azt gondolod kívánom? Allah őrizz... csak úgy csodálkozom rajtad, hogy ihatod olyan mohón.

— Hát már megszoktam... De parancsolj hát ebből a violaléből — jól van készítve; nem csip, nem erős... Hát csak nem akarod eladni a leányt... hisz mit csinálsz vele ha olyan ügyetlen, én magam is adnék érte egy pej paripát, jó lenne szolgálónak.

— Túri te becsületes eb vagy...

— Hízlekedni méltóztatik nagykegyességü aga.

— Te Túri te! valljon milyen lehet annak a bornak az ize... keserü, savanyú, vagy édes?

— Megkóstolhatod nagyságos aga —

— Te hitetlen eb, minek gondolod te Jussufot?

— Egy talpig becsületes igazhitü muzelmánnak — kinek különösen nyakát az ég hosszura nyujtsa; de hisz a kóstolás még nem ivás, annyit bizony méreg helyett is megihatsz... az ablakot behuzom azzal a bakacsinnal, az ördög sem lát, ha kell a csészédbe öntöm, ha látna is valaki, azt hinné, hogy cserbetet szörpölsz.

— Hát legyen a lelken te kutya... te! hisz ez nem rosz lehet, — de nem éreztem egészen az izét... tölts csak még kicsit, — de többet, mint! az elébb, így ni, nem rosz... de hogy ihattok belőle annyit? te barátom Túri... tudod mit? legyünk jó szomszédok... tölts még ebbe a csészébe egypár cseppet... bolondos! hiszen szinig töltötted, mit csináljak vele már most?

— Már csak idd ki nagyságos aga.

— Hova gondolsz?... Hát te becsületes szomszéd miért is vesztünk mi össze? Én bizony már nem is tudom, felejtsd el te is, legyünk jó szomszédok vagy barátok... hát miért is ne? te is csak azt az Istent hiszed, a mellyiket én. Te Túri! jó barátom! ez a te italod nagyon itatja magát, már mindegy... tölts ebbe a pohárba vagy ebbe a kiürült kannába, majd le imádkozom.

— Bizonyos! elmégysz Mekkába s punctum. Hát azt a kis leányt csak nem adod el?

— Neked talán odadnám husz ezer aranyért meg azért a pej lóért, a mit nekem ígértél.

— Az igen sok . . . hanem az a te kannád nagyon kicsiny, hisz alig fér belé valami. Tartsd hadd töltsék még . . . hát ezt a fris sonkát nem kóstolnád meg?

— Pusztulj fertelmes állatoddal hitvány eb, mert bizony mondom . . . addsz ide csak mégis he he . . . soha sem láttam ilyen furcsát . . . milyen piros . . . hogy lehet ezt enni . . . nyers ez ugy-e? Ugyan hadd lám, de nem rossz ez! Ide azzal a borral, hogy mossam ki a számat attól a rút állathustól. Mit is kértél te kedves Túrim . . . azt a barna leányt? 10,000 arany meg hat lóért talán odadnám neked édes jó barátom, de — tartsd csak ide füledet, hogy meg ne hallják, — ebből az egriből is szállíthatnál tíz akót puskapor színe alatt Drégelyre, tudod-e.

— Bizony mondhatom nagy kegyességű lettél oh nagyságos aga, Allah gyökezzesse meg lábaidat ezen a földön, s emelkedjél olly magas rangra a millyenre tiszta szivemből kívánom; rakjon meg az ég áldással úgy, hogy nem birván annak terhével, földhöz verd magad alatta, füleid Stambultól Drinápolyig nyuljanak, szemeidet pedig szeliden árnyékolják be a fekete szárnyu angyalok, hogy akár soha se lásd a napvilágot . . .

— Hadd el, hadd el, tőled nem kívánom, hogy hizelkedjél, hanem egy kis pénzre volna szükségem az igazat megvallva . . . ha azt az ötezer aranyat s egy pár picikét leteszed, legyen tied a leány.

— De már mit gondolsz magasságos aga, hol vennék én annyi pénzt, ha csak az ördöggel nem kötök czimboraságot . . .

— Kutya vagy . . . tölts csak abba a pohárba he he! azt gondolod bolonddá teszed? Tudom én kivel van bajom. Túri György vagy te, Kanizsa meg Palota kapitánya, mely várak különben mind a felséges szultánéi, csak most restelli tőled elvenni, balszemeivel kegyelmesen mosolygván reád, te szentelt eb . . .

— Hja! közkedvességű aga, a szultán ezen dicsőséges várai egyikében sem rakta le kincseit, se aranybánya nincs bennök — de ha volna is egy hitvány szolgálóért csak nem adok ki annyi temérdek pénzt . . . Hanem tudod mit? adok neked . . . tudom meg fogsz örvideni kegyelmes aga — adok neked tizenöt aranyat, két lázsiás tallért, meg azt az ezüst veretes kopját amonnan a szegről . . . ugy-e ez már csak több a soknál? Többet mondok: adok két kupa egrit is, elviheted a plundrád alatt . . .

— Megbolondultál te jó barátom Túri? hiszen te azt gondolod, hogy én zsidó vagyok. Nem is kéne többet hozzád szólanom, — de mégis . . . tölts csak abból a kobakból . . . mégis mondom neked, mert tudd meg, veled titokban, de a nagy próféta árnyéka megsértése nélkül — czimboraságot akarok kötni, hát legyen 200 arany, 40 lázsiás; csak azért teszem, mert már magam is idős vagyok, pedig látod jó családból való a leány — mint mondani szoktátok — a Kovács Kelemen árvája, mondják egy szeretője is volt — ha egy falut adna sem adnám ki a szája-hültnek, pedig az is valami Túri . . . talán öcséd . . .

— Jehova őrizz, van is nekem ollyan öcsém, a kinek illyen leányokra fájjon a foga . . . van egy: Turi Márton, de a nem is néz a leányfélére . . . Igyál kegyelmes aga . . . s minthogy pénzre van szükséged, — hát legyen — kapsz ötven darab aranyat s egyebet semmit . . .

— Hordjanak el a dzsinek, ha száz arany, négy kupa egri alól neked adom, de még azt az ezüstveretes kopját is nekem ajándékozod, hadd mutassam meg, hogy

tud azzal bánni az igaz muzulmán . . . Igazán! már ma jó kedvemben találtál . . . enyje te bitóra való! most látom, hogy jobbkézre ültetted magad mellé, a mi nálunk nagy kisebbség, el kellene vágatnom a nyakadat, de már csak elhagyom . . . mondom . . . elhagyom.

— El el . . . s én meg háládatosságból a vásárba bele egyezem, így ni! szoríts kezet . . . de még ez sem elég . . . itt a toll meg a pergamen, — ird alá a nevedet, hogy a leányt mindjárt elhozathassam Drégelyről.

Jussuf aga torkon fogta a calamust, s kerekített vele egy olyan manupropriát, melly az egész ivet belepte, a contractusból egy betű se látszott igazán.

— Az istenért mit tettél — szólt kétségbeesve Túri, hisz az egész contractus oda van.

— Csak azt mutasd, a mit én irtam; arra minden igazhívó engedni fog, a többi lárifári. De te Túri, hát fizesd le azt a pénzt.

— Még nincs itt a leány, hallod-e? . . . addig egy denárt sem.

— De te Túri! nekem itt melegem van, vigy ki az udvarodra hüselni, megállj! azt a kopját csak ide adod, hogy mutassak vele valamit. Vedd le a szegről s parancsold elő a lovamat; de elébb húzz fel, mert különben fel nem állok . . .

— Ugyancsak nehéz vagy vitézlő aga, olyan vastag vagy, mint egy hat akós hordó, csak neveljen az Isten addig, míg hatan kell hogy felemeljenek . . .

— Na menjünk — szólt Jussuf jobbra balra dölve s nagyokat fúva maga elé, hogy azok erejétől csak nem magától kinyílt az ajtó.

A mint a folyosóra értek ott találták mindjárt a fiatal Túri Márton, ki kétségbeesett tekintettel nézett bátyjára. Az egész fiú halvány volt, s arca úgy nézett ki, mint amaz óriás kérdő jegy, mellyet e mondat után szoktak tenni: mikor fizet az úr?

A mint azonban bátyja mindentmondó arcát meglátta, rádőlt az agára s addig rázta, míg az kibírt vergődni alola, aztán a bátyjának esett s azt is össze vissza csókolta.

— Megbolondultál haszontalan eb, hogy az én méltóságos hasamnak annyira neki feküdtél itt alattvalóim szeme láttára. Ha meg nem vesztél, láthatod ott azt az odabasit az udvar közepén, a mellyik éppen ide bámul, — legkedvesebb emberem . . .

— Hisz az én vízholdó számaram — szólt Túri, az odabasi amott hozza lovadat.

— Vagy igaz . . . na hát segítetek föl s adjátok ide a kopját . . .

— De vigyázz dicsőséges aga! kezed nagyon rövid, termeted pedig illendően széles, bizony megölöd magad előtt azt a török muzsikát . . .

De az aga lován volt már s igen szépségesen vette ki magát. Lova meggörbedt a szörnyű teher alatt; úgy nézett ki, mint egy szarvaival égfelé fordított kipfli-óriás. Az aga sárga, horgas salivárijja — hogy felül kezdjük — térdeit látszott megdöfni akarni; a sárga bugyogó megfeszült az óriás termeten s tartalma mint lisztes zsák hajlott ki jobb és balfelé. A bő piros kaftán befedte a lovat is egészen, úgy hogy a ló farka úgy nézett ki, mintha az agához tartozó volna, s a kék csikú turbán felségesen vette ki magát a bivalyijesztő vörös arcz különösen valami külföldi gyümölesként függő orrczimpák mellett.

A két Túri azonban nem osztozott ezen jókedvben, melly az udvar eselégeinél valóságos hangos kacajban tört ki.

— Csak hamar öcsém nyergeltess — szólt György; ehol a pecsétes levél, hozd el mielőbb, míg ez a részeg kutya szándékot nem változtat.

— Megyek, ott teremek — kiálta Márton már az udvar közepéről s görcsös sietséggel kapott mindenhez, mi csak eléje akadt. Az öröm, félelem és sietség miatt nem tudta mihez fogjon, s mint az ember ilyenkor szokott mindent ferdén kétynyi fáradtsággal tett meg. A kantárt zablájával égfelé húzta a ló fejére, a nyeret fordítva tette a hevedert elszakította, úgy hogy meg kellett göbözni.

Az alatt az aga egyre firtata és ficzánkoltatta lovát az udvaron. Mutogatta, hogy kell neki rugtatni a lovas ellenségnek, hogy kell védeni a ló fejét s több e féléket. Egyszer midőn azt mutatta, hogy miként kell levágni a gyalog lábát, lefordult a nyeregből maga is, de újra fölrakatta magát.

— Na már most ide nézz te kutya — kiálta Túrinak, hallod-e, de el ne veszíts egy mozdulatot sem, mert ez nevezetes, — egy hetven éves spahilár agától tanul-tam; hallod-e?

— Látom nagyságos aga; szem és fül vagyok.

— Na nézd, ha én ezt a kopját derekon csipem s a kezem feje körül így megforgatom, — nincs az a tiz kardos a ki engem megvágjon előlről —

— De hátha a tiz közül egy hátul kerül? kérdé mosolyogva Túri.

— Hát akkor hátra fordulok, hisz természetes... aztán, hogy alá ne vághasanak a kopjának, az ember lejjebb ereszti így ni... s ekkor elkezdett roppant sebességgel hadonázni.

— Vigyázz magasságos aga, mert mondom lekaszálod magad. . . .

— Azt hiszed, he he; nem tudod te, mit tudok én, akár egy hajszálnyi közelre vigyem, hogy a ló serényét érje.. látod?

Ebben a pillanatban ugratott elő Martzi a fakón, hogy egy „adj Istent“ mondjon a bátyjának.

De ez ugrásra az aga lova is megugrott s a szélmalom szárnyaiként forgó kópja úgy bevágott az aga hasába, hogy az abban a perczen lefordult a lóról.

Mindkét Túri elhalványult s a bátya kétségbeesve kiálta öcscsére:

— Csak siess, mert ha ez itt meghal, soha se lesz tied a leány.

Martzi rá is gyujtott a vágatásra de a kapuból visszakíáltott:

— Vigyázz magadra; ezek a kutyák, ha meg talál halni, téged vonnak kérdőre.

— A többit bizd rám. Isten hírével! kiálta György s oda ment a vérében fet-rengő agához. Ez semmi jelét nem adta többé az életnek, ott feküdt elterülve.

Az odabasi felvetette magát az aga lovára, s minden szó nélkül kivágtatott a kapún. Az utcán aztán elkezdett kiabálni, hogy menjenek, mert meghalt Jussuf, ott fekszik a Túri udvarán. Aztán Drégelynek fordította a kantárszárat, tudta, hogy ha Mehmed agának, ki Jussufnak első alattvalója, s következőleg ellensége volt, első viszi meg a hirt, meglehetősen jutalomra számolhat.

E közben Túri sem vette tréfára a dolgot, hanem sisakját csapta föl s lovát parancsolá. Alig ült a ló hátán, már tele volt az udvara törökökkel, kik fenyegetve emelték reá ökleiket, s nem akarták kiereszteni a kapun. Miután azonban két spáhinak, kik kantárszárába kapaszkodtak volt, szeges buzgányával nem épen iskolai kör-möst osztogatott, végre csakugyan az utcán érezte magát.

Átlátta rögtön a veszély egész nagyságát. A gyanu egyedül őt terhelé; saját kópja feküdt az aga mellett véresen; a törökök kötekedési vágyja ugy is nagy volt,

cselédei bizonyosága-tétele tudta nem fog bevétetni. E szerint nem volt más menedéke, mint hamarjában a városházára szaladni, hol Meeskey, Nagyváti és Tarnóczy András, mint a vele együtt küldött békekövetek megtelepedtek volt, egynehány jó huszár védelme alatt.

Ide szerencsésen el is ért, de alig állották el a háta megett a kaput, midőn oda értek a törökök, bár nagy részint fegyvertelenül s követelték, hogy nekik Túri György, mint Jussuf aga gyilkossa kiadassék. — Mi kereken megtagadtattott.

Ezenben a városban hire futamodott az egész historiának. A férfiak, már ugy is mindnyájan a tanácsházban voltak. Összegyültek tehát a nők is, s hirtelenében elhatározták, hogy a törökökön át ők is betörnek. Az indítvány hamar tetté lön. Az amazon hadsereg csakhamar előállott. Kinek gyermeke volt keblére kötötte, a járókat soraik közé vették. A fegyverzet is egyenlő volt, egy törülközővel átkötött sütőteknő szolgált véd- és egy hamarjában megtüzesített nyárs támadó fegyverül.

Az így felszerelt hölgsereg bátran vágott előre a legszorosabb harczi rendben tüzes szuronyait jobb- és balfelé kiszögezve.

A tanácsház kapujába todult törökség meg volt lepetve a mint e sajátságos menet közükbe ért. Fenyegetődztek és a kapu kinyitását sürgették. A törökök az ingerültség perczében is nevetésre fakadtak; egy pár gorombább ki akarta ragadni a nyársat, de jajgatva vonult hátrább összeégett marokkal.

A bátor nőcolonne csakugyan bevágott diadalmasan a kapuban levő huszárok százszoros éljenzése között.

Azonban a törökök mind többen többen gyültek a kapuhoz; mindenik fegyverréert sietett s ugyancsak derekasan kezdték döngetni a kaput. A benlevők elhatározták, hogy az ostromot el fogják fogadni.

A nagy zaj behatott a török követekhez is. Ezek rögtön a helyszínére siettek. Egy kancsal aga azt tanácsolta, hogy fel kell gyujtani az egész várost; a másik, hogy ki kell rabolni; a harmadik, egy igen gyáva vén bimasi mindjárt nyergeltetett, hogy ő mén Arszlán pasához Budára; egy pár ezer embert kér segítségül. Csak egy Celebin nevű dervis volt köztök, a ki kissé komolyabban gondolkodott. Elment a megölt Jussufhoz, s annak eselégeitől megtudta az egész eseményt, a borszagot is megérezte a holton; azután visszatért, s haza küldte a követeket, hogy feküdjenek le; ő eligazít mindent szép csendesen.

Ezt azonban könnyebb volt mondani, mint tenni. Az ostromlók ugy neki bicsakolták volt magokat, hogy a jámbor dervis minden ékesen-szólása kárba ment. Ez sem vette tréfára a dolgot, hanem elkezdett döngetni s baracskolni, a kit előlhátul kapott, de még ez sem vezetett célhoz.

Előhozott hát egy roppant nagy aranyos kötésű Koránt; megcsókolta homlokával, szájával s elkezdett belöle olly fatalis hangon énekelni, hogy a mennyi veszett török volt Gyöngyösön, mind visszajózanodott, kivéve vagy tiz tizenkét spáhit, kik még mind hasogatták a kaput. A vallás csakugyan megtette a magáét, az elébb említett nehány spáhin kívül a többi mind a dervis körül gyült, s földhöz verte magát, áhitatosan imádkozván. De a dervis szónoklatát mind nem lehetett attól a nehány dörömböző s ordítózó spáhitól hallani.

Mikor a dervis látta, hogy több kettőnél, összetette a szent Al-Koránt, s két kézre fogván ugy vágott nyakon azzal egy kapudöngetőt, hogy mindjárt előre esett, s orrán száján megindult a vér.

Ez aztán kézzel fogható intés volt. Egyszerre mély csend lett. A dervis előadta, hogy ő mindjárt bemegy maga, s ki fogja eszközölni, hogy más nap vizsgálat lesz s a bűnös lakolni fog.

Aztán felnyitotta a Koránt s elorditva egy pár imádságot, eloszlatta a tömeget.

A dervis kívánsága a magyarság részéről csakugyan teljesítettett. De Túri és Tarnóczi az éj néma csendében útát vesztettek Eger felé. (Vége köv.)

MÜBIRÁLATI ROVAT.

— Folyó hó 18kán először: „Három szín“ eredeti vigjáték 4 felvonásban, írta Kovács Pál.

Szerző hajdan irodalmunk „Aurora“-korában igen kedvelt novellistája volt a magyar olvasó világnak (ha csakugyan olvasókörünkre ez elnevezés nem bő egy kissé); mindig volt előadási modorában s tárgyaiban valami, mi műveit vonzó olvasmányává tette, kivált a közép osztálynál; (azért mondjuk „kivált“, mert ekkor még más igen keveset olvasott magyarul) elbeszéléseiben világos s a legszűkebb fogalmakhoz leereszkedő, színezésében magyaros s a régi jó világ naiv társasköreit visszatükröző; korszerű találós élczei, élénksége s derült hangulata mindenkor szívesen olvasottakká tevék munkáit; az egyszerűség volt törekvése, a legismertebb életkör alakjainak típusa, a mulattatás czélja, s a mellett hogy magas művészi emelkedés nem jellemezte műveit, jól eltalálta azokban nemzetünk geniusát, társas életünk időszerű jellemét, olvasóink hajlamát és rokonszenvét. E tehetség jellegei meglátszanak főnebbi vigjátékában is. S ebből magyarázható, hogy a közönség a még mindig kedves emlékezetben álló szerzőt említett jó tulajdonaiban most is kedveli s legujabb színvadi művét, bár az az eszme eredetiségét, a magasb irodalmi becsét tekintve valami kitünő helyet nem foglal el színirodalmunkban, kedvezően fogadta s jóízű tetszéssel mulatott a folytonosan élénk, élczes, bár néhol a triviálitásba vágó párbeszédéken s komikus helyzeteken.

Kádós Gerő gazdag tőkepénzes, nem rég jött leányával egy kis vidéki városba. A jó parthie hire csakhamar elterjedt a vidék házasulandó ifjai közt. A gondos atya azonban nem akarja, hogy leányát valaki csupán pénzéért vegye el. Hogy ez ne történjék Kádós Gerő testvérbátyja Menyhért úr egy pesti ügyvéd, ki sajátja-gos vegyülete a régi zamatú prókátoroknak s az ifjabb nevelésű „holt nyelv“ gyűlölőknek, igen jó s e mellett saját hasznát is ügyes prókatori fogással előmozdító módot talál ki: négy leánya közül kettőt látogatóba hoz Gerő urhoz, hogy „szegény“ leányait a gazdag parthievel egybekeverve, túladhasson rajtok. Gerő úr s a lányok beleegyeznek az ártatlan cselbe, elcserélik neveiket s így várják be a kérők seregét.

Mialatt Gerő úr házánál e házassági álarcos játék történik, a városka „kék macskához“ czimzett fogadó-jában, mint egy varázsvessző idézésére egymásután érkeznek a legkülönbébb egyéniségek, kikből a fogadó beszédes birtokosa Fricz, mind csupa aspiránsokat és kérőket teremt. Az első vendég Lentei huszártiszt, ki az egyik Kádós családhoz tartozó szép kisasszonyt már Pesten megszerette, de azért nem bánná, ha ez valahogy véletlenül a „gazdag örökös“ lenne; a másik Ósvári Márton ügyvéd és földbirtokos, kinek kétszáz hold földje van egy tagban, azonban nem bán-

ná, ha több is lenne s egy gazdag feleség hozományával zálogos jószágát kiválthatná; a harmadik doctor P o r h a n y ó, egy „koborló Dulcamara,” ki egy ásvány- és lepkegyűjteményt hajhász, s szeretné, ha egy gazdag parthienál az ásvány-gyűjteményt vert aranyokban s huszasokban találhatná föl, a lepkegyűjtemény fejében pedig egy aranyos pillangót fogna, kinek aranyporával kopott zsebeit behinthezné; a negyedik végre G e l d m a n n Miksa egy oberkellnerből részvényüzérrő avancirozott kalandvadász, kinek hitvallása szinte az, hogy a mai világban három dolog a legszükségesebb: pénz — pénz — és pénz; s a nő kedves kezeckéje egy kedves hozománykával még többet ér.

E négy alak, miután a prókatori és orvosi állásra élcznyilai tegzét kiürítette, mind azon titkos eszmét táplálja, hogy különböző ürügy alatt kérőül fog föllépni Kádós Gerő házánál. S így történik, hogy oda csaknem egy időben lépnek be. Az első személy, kivel ott találkoznak, D e b o r a az öreg házgondviselő. Az „sacra fames” közösen érzett hő ösztöne annyira elvakítja az „en masse” föllépő kéréket, hogy a hollót hattyúnak nézve, a házgondviselőt házikisasszonyul fogják el. Köröskörül udvarolják, tömjéneznak neki, mit ez hűségében készpénz gyanánt fogad. Később azonban megtudván tévedésüket, hogy nem jó helyen puskázták el hűzelgésük töltényeit, egy egész élczrakéta táborral fordulnak a szegény égből cseppent Debora ellen.

Hisz ez már kiment a cursusból — mondja Geldmann.

Köszön b á n y á t kerestem s b a n y á t találtam, aranyfüst helyett köszén füstöt — mondja ugyanó.

Az aranyos pillangó helyett boszorkánypille — mondja a doktor, stb.

A vigjáték bonyolódik. A kéréknek végre sikerül a gazdag örökösnel bemutatni. De im egy helyett három áll előttük; miként a három gráziák egyike, bizonyosan a legelmésebbik: Róza k. a. magyarázza, ők hárman vannak, de azért még is egyek, ollyformán, mint három krajczár egy rézgarasban, mellyikből mindegyik egy milliót ér, mint az orvos udvariasan megjegyjezi; de azért a kérék urak még is szeretnék tudni, hogy a s z é p h á r o m s á g közül voltaképen mellyikkel jár a millió. De éppen ez a göcs, — melly a bonyodalom esomóztatát képezi.

A h u s z á r könnyen megfejtí az egészet, ő huszárosan neki vág a gordiusi csomónak, s miután látásból Lillát már rég szereti, ehez csatlakozik. De annál határozatlanabb a többi g y a l o g s á g. Kapdosnak ide oda, majd ezt, majd amazt vélik a valódi házi kisasszonynak; de ezek állhatatosan megtartják a titkot. Ósvári, ki nem akar aranyat analizálni, mint a doctor, sem részvényt venni nejjében, mint az alkusz, hanem becsületes hajlamánál fogva csak asszonyt keres, az ostrom közben Rózához csapja magát, olly parasztosan, a mint csak birja. Így tehát csak két valódi concurrens marad, az orvos és Geldmann; ezek a választásban mind végig határozatlanok; az első a sorsra bizza magát, a másik pedig ügyességére; titokban ugyan is kipuholtta, hogy a valódi Kádós örökös nincs a három közt, hanem Pesten maradt.

Kádós Menyhárt ur a spekuláns házasulók megszegyenítésére egy végső módhoz folyamodik. Igéri nekik, hogy elővezetendi a valódi házi kisasszonyt.

Hah tehát még is mienk a győzelem! örvendez a két hátramaradt.

Egy fátyolos hölgy lép be. Porhanyó és Geldmann kezéért esengnek. De a fátyolos hölgytől kosarat kapnak, ki nem más mint — Debora.

Ekkor Tili, a harmadik, miután a kérék önhaszonleső és érdekhajhász czél-

zatait fölsímerete, kinyilatkoztatja, hogy ő a valódi Kádós örökös, ő, ki e választásban szerencsére — férj nélkül maradt! — Eddig a vigjáték. Igaz, a három színre nézve elfelejtettük megjegyezni, hogy ez a hölgyek ruháira vonatkozik, a szerelem színét kapja a huszár, a hűségét Ósvári Malachiás, az ártatlanság? az ártatlanság az — otthon marad.

A szerepek kiosztása következő: Kádós Gerő Udvarhelyi; Menyhárt Szentpétery; Ósvári Szigeti; dr. Porhánó Tóth; Geldmann László; Lentei Felleki; Friczi Hegedüs; Debora Kovácsné; Róza Bulyovszkiné; Lilla Komlóssi I.; Tili Latkócziné. □

— A német lapok nagyban hirdetik, miszerint Milanollo Teréz k. a. a német színházban lépend fel. A nemzeti színház intendansa felrándulván Bécsbe, ez ügyben a szükséges lépéseket megtette; s ámbár a művész maga eleve nem határozhatta el, a nemzeti színház iránti tiszteletből azonban az intendansnak azt megígérte, hogy addig semmi esetre sem kötendi le magát sehova, míg ez ügyben előbb vele nem szólt. E szerint: hol és mikor lépend fel a művész? . . . e kérdés még megoldva nincs; de az igazgatóság minden esetre elkövetend mindent, hogy e nagyírű művésznőt a nemzeti színház részére sikerüljön megnyernie.

Legközelebbi drámai újdonságunk Ponsard „Pénz és becsület.“ drámája lesz, melly Párizsban azt lehet mondani — furorét csinált. A szerepek a legjobb kezekbe adattak. — Ezt követi „Sivés hozomán y“ jeles francia vigjáték. „Lady Tartuffe“ Jókainé haza érkezte előtt nem adatik. „Philiberte“ magasabb stílusban írt és csupa elménczésből álló, s igen sikerülten fordított vigjáték leend a harmadik újdonság. A mostani drámabírálválasztmány által elfogadott eredeti darabunk egyáltalában nincs. Szomorú dolog, de igaz. A „Zsidó hölgy“ operához nagyban készülnek, s a menetben a lovarda tagjai is részt vesznek lóháton.

AZ UJABB HANGÁSZAT TÖRTÉNETE. *)

A természet is úgy hozza magával, hogy a szelidebb éghajlat alatt, hol az emberi hang tisztább és kellemesb, a zene is inkább virágozzék, mint a hidegebb tájakon. Portugal-, Spanyol-, déli Francia-, Olasz- és Görögországban még most is minden néposztály közt hallhatni éneket, sőt hangszer-zenét is. Az ő melodiáik kedvesek és bájosak, míg az éjszakai nép dalai komorak és kiáltók. De ezen meleg tartományok némellyikében más körülmények nyomták el a hangászat kiművelését. A pyrenaei félszigeten a kormány és inquisitio nyomása, Görögországban az ozmanok járma, elnémítá a torkokat; de Olaszországban, hol a fejedelmek maguk is szerették és pártolák a zenét, különösen a 16-id század elejével igen emelkedék e művészet. Ekkor már éjszakan is kezdett a zene, különösen Németalföldön és Csehországban virágozni.

Az új hangászat első mestere a németalföldi: Lassus Roland volt, az ola-

*) Mutatványul egy levél, Samarjay Károlynak „Az Aesthetika tárgyai“ czimű sajtó alatt levő munkájából.

szok *Orlando di Lasso* nevet adtak neki. Vele egy időben élt *Zarlino* *József* Velenczében. Ezek tartatnak az új zene megalapítóinak.

A 17-dik században a zene ismét magasb fényre emelkedett, ekkor az őszhangzat már egész teljében és erejében tünt föl. *Prencestina* romai karmester dicső szerzeményei által rábirta a pápát, hogy az egyházi zenét, mellyet már eltörülni akart, megtartotta. De a zene hatásköre is nagyobb lön, az egyházból átvitetett a társalgási életbe és mulatságokba. Legnagyobb hatáskört nyert a dalművek (opera) és hangversenyek által.

Az újabb zene művészei közül kitűntek az olaszoknál: *Leonardo Leo*, *Scarlatti*, *Pergolesi* és *Piccini* mind nápolyiak, és a velencei *Gasparini*

A 18-dik században a németek legmagasb tökélyre emelék a zenét. *Hendel*, ki Halleban született s Angolországban halt meg, valamint a szászországi *Graun*, igen kitűntek oratoriumaik által. *Bach* lipcei karigazgató s ennek négy fia nagy mestereket képeztek az orgonán és zongorán. *Gluck* legelőször mutatta meg dalműveiben a hangszerzene roppant gazdagságát. Ez hozta ismét helyre a már hanyatló izlést, megszabadítá a zenét minden természetellenes cifraságtól, nem csodálkozatra, hanem gyönyörre akará hallgatóit gerjeszteni. Sok jó énekest és énekesnőt képezett.

Ezeket követi a három legnagyobb művész: *Haydn* Ausztriából, *Mozart* Csehországból és *Beethoven* az alsó Rajnavidékről. Hagyjuk a műértő Hoffmannról rólok szólani.

„*Mozart* és *Haydn* a mostani hangszer-zene teremtoi, a zene legnagyobb dicsőségét tárták föl előttünk; de legmélyebben és legforróbb szeretettel hatott a zene lényegébe *Beethoven*! — Mind a háromnak műveiben egyenlő regényes szellem lebeg, de jellemökre nézve különböznek.

Haydn műveiben a gyermeki vidám kedély kifejezése uralkodik. *Symphoniái* végtelen zöld berkekbe, és boldog emberek vidor és tarka vegyületébe vezetnek. Ifjak és lányok lebegnek előttünk tánczolva át, mosolygó gyermekek bújnak fák és rózsabokrok mögé, s pajzánul dobálnak egymásra virágot. A boldogság és a szerelem életét látjuk, mint az emberiség ártatlansága korában, örökös ifjúságban; semmi bú, semmi fájdalom nem zavarja kedélyünket, csak amaz édes és bánatos vágy ébred bennünk, melly a szeretett lény felé vonz, ki a táv alkonyat fényében átleng, a nélkül hogy eltűnnék, vagy közelebb jönne, s míg ő előttünk lebeg, addig nincs éj, mert ő maga az alkony, melly hegyet és berket pirosan kivilágít.

Mozart a szellemvilág mélyébe vezet. Félelem környez bennünket, de gyötrellem nélkül, mert e félelem a végtelennek sejtése. A szerelem és bánat szellemi hangját halljuk, az éj kivilágosodik, biborszínbe derül s mondhatlan vágygyal vonzó-dunk azon alakok felé, mellyek nyájasan intve hívják soraikba, s az örök sphaerák lengésében a föllegeken árepülnek.

Beethoven hangszer-zenéje a roppant végtelenség honába ragad. Égő sugarak törnek e regés tartomány éjébe, s óriási árnyakat veszünk észre, mellyek föl s alá hullámanak s mindinkább összeszorítva megsemmisítnek bennünket, de e fájdalom ama végtelen vágy, mellyben minden öröm fölriáló hangokban tör ki, aztán elsülyed, elenyészik, és csak e fájdalomban, — melly szerelmet, reményt és örömet magában fölemészte de nem elpusztítva, keblünket a szenvedélyek teljes őszhangzata által szétrepesztetni akarja, csak e bánatban élünk s boldog szellemlátók vagyunk.“

Ezek tehát az új hangzászat klasszikusai. Hihetné-e az ember, hogy illy vezetők

után a zene rozabb izlés felé még mai napig is hajlik. S valóban a művészek és műkedvelők nagy része mai napig is jobban szereti a lelketlen fülsiklándást s az elaltató érzékingert. Rossini igen elősegíté e hanyatlást. Igaz, hogy e művész műveinek élénksége, meglepő és merész fordulatai, s a széthangzatnak gyors öszhangzattá olvasztása által nagy hatást gyakorlott; de mivel az élvhajhászó tömeget néha komor melodiák által az érzéki máorból föl nem veré, vagy mivel a fenséges által az emberek uralkodó aljash hajlamait el nem riasztá, sokáig kedvence volt a nagy tömegnek s olly embereknek, kik nem szeretnek komolyan a dolog mélyébe hatni.

Szerencsénkre a legujabb időben ismét helyre állott a jó izlés; ujolag föltűnt jeles hangszerzők a zenét ismét az érzélem és lélek beszédévé tették.

TARKA KÉPEK.

PAPAGÁLYOM EMLÉKIRATAI.

Bámbi mint hegedűvirtuoz.

Mi volt az apja?

Ez a legelső kérdés; valahányszor egy új „talentum“ merül fel a „piócza-pocsolyák közt hömpölygő nagy élet-folyam iszapos vizén lírai fenségű szárnyecsattogással hánykodó művészet plasticus habjaiból, s a ritkánvirágzó áloékban gazdag irodalomnak Apollo sajkáit rengető hullámaiból.“ Miután — melleleg említve — a költészeti bölcsészetnek ezen gyönyörű s egészen új §-sát én találtam fel, az írói tulajdon pedig olyan, mint azon dinnyeföld, melyet a csószók és dinnye-kereskedők pusztítanak legjobban — a mennyiben jól tudom, hogy szellemdús Szajkó barátom a főnnebbi sorokból mindjárt egy szép verset csinálna az én tetemes kárommal, saját dicsőségének emelésére: kénytelen vagyok találmányomat minden bitorlás ellen egy hatalmas ovással ezennel biztosítani.

Különben mi ama korszerű kérdést illeti, elég annyit tudnunk, hogy a nagyreményű Bámbinak atyja egy vén majom volt, s ő ennek fija, következőleg szinte majom. — Az öreg szorosabb viszonyban állván szélesen elágazott nemzetségének tekintélyesebb tagjaival, midőn az ifju Bámbinak bajusza serkedezni kezdett, s az első hatalmas lírai bukfenczet megtevé, melly sok kötéltáncosnak becsületére vált volna — a tekintetes családtagok egyike közönség elé vezette őt, mint a „sok érdemekkel diszeskedő öreg Bámbi nagy reményű sarjadékát,“ s egy szál versét póznára tűzve, felmutatta.

E pillanattól kezdve a fiók Bámbi oda állott fájának legügyesebbjei mellé, s a közönségnek tánczolt, sipolt, magyarót hajgált, viaszból készült tallérokat harapdált kétfelé, szóval ünnepélyesen kinyilatkoztatá, hogy ő — művész.

Nem sokára műntazást is tett, s én egy fővárosban összejöttem vele. Ottani működésének emlékéből ime egy vonás.

Ő egy pártfogót vön fel fizetés nélkül; csupán arra kötelezvén magát, hogy a mi harapnivalóra szert tehet, pártfogójával hiven megosztandja; — és a legelső ho-

telbe szállott; teli kebellemel, üres erszénnyel, mint művészhez illik. Nehány hetet vigan eltöltött; fűszérrel, kanári-nyelvel, szágó-kenyérrel élt, és addig sohasem tudott lefekünni, míg egy pár üveg pezsgőt el nem fogyasztott. A hotel-tulajdonos mindig leemelte jelenlétében házi sipkáját és a pinczerek örökké körötte futkosának. Mindkét körülmény annak előjele, hogy a multság végén készítenő számlákon a költségek mellé még vagy százötven percentnyi kamat fog számíttatni.

Végre Bámbi maga is megszokta azon ételek és italok mennyiségét, mellyekért mint reménylő, — sohasem fog eleget tenni. A hoteltulajdonosnak izent tehát, hogy a számlával menjen szobájába. A pártfogó hűtözés végett e közben udvarra menekült.

— Kegyed a számlát parancsolta elkészíttetni. Ime! — mondá a hotel-tulajdonos.

— Kikérem a bizalmas megszólításokat; a „kegyed“ szó csak egyrangúak között járja; még ezt sem tudja? én „művész úr“ vagyok. — Felelt egyet köhintve Bámbi úr.

— Tehát ha úgy tetszik művész úr!

— Mennyi az egész összeg?

— Száz dollár.

— Nem illy pénzzel fizetek.

— Tehát husz font sterling; vagy kétszáz pengő forint, a mint tetszik.

— Vendégfogadás úr! ön derék egy ember.

— Nem tudom mivel érdemlém ki kegyed, vagy akarám mondani — művész úr teszését.

— Ön igen jól érti mint látom az aritmetikát. Jól tud számolni.

— Hízogok magamnak.

— Na! nekem egy fillérem sincs s nem is lesz, ha csak ön nem ad. Számítsa ki tehát miképen fogja zsebébe tenni azt a husz font sterlinget?

— Uram! ez csalás!

— Ah! koránsem. Lássá kénytelen vagyok magam kiszámítani, ha ön ki nem számítja. Például: cladóvá teszem magamat. Ön engem megvesz, s még nyerhet is rajtam.

— Igen de kegyed — akarám mondani...

— Jó jó, nem aprehendálom öntől a kegyedezést; szóljunk egymáshoz bizalommal.

— Engem megkárosított.

— Sőt gazdagítani akarom. Lássá én kiskoromban egyszer hegedülni is tanultam; ön tehát egy hegedüt fog nekem szerezni s én mint hegedü-virtuóz föllépek; művészetemet pedig száz dollárért s — öt pengőért eladom önnek. Az öt pengőt, mi a számlabeli összeget haladja, csupán azért kívánom, hogy tovább utazhassam.

— Igen, de kegyed csak majmol.

— Hehehe! Igaz, s ép ez a szerencse. Látszik, hogy kevés világismerete van önnek. Volt-e már valaha állatseregletben?

— Különös kérdés.

— Ha volt, tehát láthatta, hogy az elefántnak, a giraffának, sőt magának az állatkirálynak az oroszlának sincs soha annyi bámulója, mint a majomnak; és ez így volt, így van, és így lesz mindig és mindenütt.

— Kezdem érteni.

— Ön egy egész hétig mindennap beszélni fogja vendégeinek, hogy külföldről

Bámbit, a híres hegedüvirtuoz majmot várja, ki hoteljében lépend fel; én pedig egy hétig szobámban maradok . . .

— Csakhogy egy hétig a számla ismét nagyot fog nőni.

— Ne féljen ön; még ma tagjává leszek a mértékletességi egyletnek, s így az egy-héti tartást még ráadásul adhatja ön.

Az alku megkötött és a hotelbeli vendégek kíváncsiságát mindennap egy emelettel csigázták feljebb; következésképp az átkozott Bámbi fellépésének napján éppen a hetedik emelet ablakaiból szórták azok esókjaikat és tapsaikat a terebben megjelent Bámbi elé, ki, — hogy virtuoz minőségére nézve legkisebb kétség se támadhasson — lehetőleg ügyetleül lépett be s hajtotta meg magát, miután előbb a küszöbön megbotolván majd orrára esett, s hoszúra nyult kezeckéit zsebre rakta.

A közönség igen nagy volt, a mennyiben minden olly vendégnek, ki három fizető hallgatót szerzett, egy ingyen vacsora volt ígérve a speculativ szellemű hoteltulajdonos által, ki a közönség tetszésének zajosabbá tétele végett pinczéreit is berendelte az élvezetre.

Kezdődött a multság; s a nyikorgó hurok által elragadott pinczerek ingyensivalkodása olly nagy lön, hogy ettől egy pár jámbor hallgató egészen átszellemülvén, szép verseket rögtönzött a halhatlan Bámbi tiszteletére.

A jutalom-vacsorán pohánka-csirizzel traktálták meg azokat, kik összehajtották a közönséget. Bámbi is ott volt a lakoma hőseként, és a hotel-tulajdonos fogadást tön, hogy ezentul valahányszor illy majom-vendégre szert tehet, addig traktálja a legdrágább étkekkel és italokkal, mig fülig adósodik, hogy aztán egy kis jövedelmező föllépésre eladó állapotba jusson. Azóta mint mondják többször csapott már illy nyereséges vásárt. S midőn némellyek, szerencsését bámulják, azt szokta felelni mosolyogva: hogy „szemesnek áll a világ.“

Bámbi a halhatlanság koszoruival fülein és öt pengő forintta l zsebében tovább utazott.

BUDAPESTI HIREK.

** F a á r u s a i n k kétségbeesnek. A jólsvai időjós május végére sőt junius elejére is fagyást jövendöl és fütött szobákat. A fa ára ölenként két frtal emelkedett és a közönség még is nyakrafőre igyekszik magát a megdrágult fával a juniusi télre ellátni. Hisz affakereskedőkre nézve ez örvendetes; gondolja tán valaki. Ah dehogy! Nem kétségbeejtő állapot-e, ha 15 frttal elkapkodják az egész fa-készletet, holott a juniusi hidegekben legalább 20-ért lehetne adni? Mennyi veszteség! Egy ismerősünk azt mondja, hogy neki a jólsvai pap nem praescribál s ő semmi esetre sem fog fütetni. Könnyű! mikor már három télen át fütetlen szobában lakott; — mondhatná erre a jólsvai jós.

** K a m m e r m a y e r és S c h o l t z megnyitották a dunán lévő uszodáikat; némellyek megpróbálták a fürdést; de hideg van; nagyon megfáztak. Fájdalom a Tisza mentében is sokan úsznak uszoda nélkül; de ezeknek nagyon melegük van. A feltiszai vidéken pedig azt mondják: be jó az a tiszaszabályozás, mikor az ember erős gátak

tetejéről nézheti, milly sebesen fut le a viz. A duna-torkolatnál lakó oláhok meg tiltakozni akarnak a szabályozások ellen, mert attól félnek, hogy a sebesen lefutó viz kiönti őket házaikból. Ez könnyebb mindenesetre, mint rendbe szedni a torkolatot.

** Orlai Petrics Soma, tehetségűsabb festész hazánkfiai egyike, kire a debreczeniek sokáig szivesen fognak emlékezni, most Békésen mulat, — azaz tulajdonkép dolgozik, arczképeken. Onnét Pestre jő s azután ismét külföldre utazik.

** A Szász-Coburg-gothai hercege elrendelé, hogy a hol a népiskolák hiánya hazánkban lévő terjedelmes uradalmaiban érezhető, azok felállítását az ő költségén kezdjék meg. Szép példa! követésre méltó példa! Az emberek nagyon szeretnek utánozni; kérjük az illetőket: nem utánoznák a herceget?

** A császárfürdői gyógyforrásnak különböző betegségekre való hatását illetőleg irt ismertető művéből dr. Frankel kerületi orvos második kiadást rendezett. E könyvecskéből, melly a császárfürdőben kapható, mindenki tájékozhatja magát, melly betegségben lehet a császárfürdőt sikerrel használni.

> A szokás második természet, azért a kedvezőtlen idő daczára is nagy számmal tódult ki a fővárosi közönség mult hétfőn, pünkösöd másnapját a budai hegyekben megünnepelni. Az itthon maradtak közül sokan elmentek a lánczhidőhez, hogy a netán megázott hazatérők felett mosolyoghassanak — azonban megcsalatkoznak, mert az eső bár mennyire akart is, nem esett, hanem csak csepergett délután keveset.

> Ugyan az nap a széchenyi sétatéren Morelli és Kecske méti mulattatá a borus idő miatt igen kicsi számmal megjelent közönséget. Mult csütörtökön szinte Morelli mulattatá ugyanott az ismét csekély számú közönséget.

> Jókait Kolozsváron irodalmunk egyik buzgó pártolója, gr. Kemény Sámuel fogadá termeiben. Tiszteletére ünnepély rendeztetett, mellyben a toastok sorát a szives házi gazda nyitá meg; többen voltak jellen az írók közül is. Nehány napí ott mulatás után Kővári kisérétében tovább utazott.

> A császárfürdő ma nyitattik meg egy nagy zenekörrel. Az eddig érkezett vidéki vendégek száma az 50-et meghaladja. A szegény vendégek javára több magány hangverseny fog adatni a fürdő főteremében.

Vidéki szemle.

Bécs, május 12. 1853.

Tisztelt szerkesztő! Jólsvai jószunk jól látta az idők járását, tavaszunk igazán csak most kezdi langy fuvallatával költögetni a május gyöngé zöldét és illatozó virágait. — A Glacis faszorait már felfodrozá reményszinü hajfürteivel, s az ember lelke Bécsben jobban örvend a májusi kirándulásoknak, mint kedves hazánkban, hol a természet remek tájakat helyezett a Dunához, de emberi kéz azokat olly jó izlésü mulató helyekkel el nem látta, mint Bécs vidékén. — A városból vaspályán, gőzhajón fel és lefelé, s társas kocsikon sok ezer ember vonul ki, s élvezi költői örömeit a szép fejlőd természetnek. Igaz, hogy a sör sem marad ki a megkivántató non plus ultrából.

Kirándultunk e napokban a Duna jobb partján festői magasban álló Kahlenbergre, honnan Bécs egész terjedelmében, körülkarolva a virányok szőnyege által, mellyen ezüst szalagként vonulnak a Duna oszló ágai, látható. Délfelé emeli fejét az ősz Schneeberg, s mig a szem rajta néhány perczig nézi a csillámló hó fehérét, el-

siklik pillanatunk keletre hazánk határi felé, s ott marad a hainburgi vár ködként emelkedő csúcsán, a gondolat túlszárnyalja a hegyet, elviszi az embert honunk sikkjaira, a képzelet megpihen a magyar rajnai tájon, Visegrád regényes szorosán, Vác gyönyörű dombján, s végre elröpi Pestre, a szép városra, melyet a bécsiek csoda hidjával, rendes sorú házaival, a Duna tág tükrével, a budai vár dombjával olly szívesen emlegetnek. — S néhány pillanatra Pesten voltam önöknél, azon kevés, de kedves barátim körében, hova e vigság özönéből gyakran vágyom.

Kahlenbergnek tőszomszédja az elsőnél még szebb kilátást nyújtó Leopold hegye. Igy neveztetik Leopold osztrák hercegről, ki lakát itt választá s e hegy csúcsát imaházzal látta el. — A teplom párkányját karzat futja körül, innen láthatni a Duna felsőbb részét, Klosterneuburgot roppant kolostorával, és templomával s kertével. — Egykor Greifenstein vára uralgott felebb a vidéken, most rommá változtatá azt az idő érczkeze.

Klosterneuburgban épen búcsura készültek az Augustinus rendű áldozárok, az és templom belsejét virágokkal diszíték, mellyek szép kameliái felett a főoltáron diszelg Kuppelwieser festménye, ugyanazon festő ecsete által teremtve, ki Bécsben sz. János templomát (Lipót város Jägerzeil) olly becses falfestvényekkel diszíté. A kolostorban őriztetik, az említett más napi ünnepre közszemlére kitett sz. Leopold csontváza, neje, Agnes hg asszony fátyola, s az austriai hercegi korona, mit itt Herzsogshutnak neveznek, de alakban korona az, drága kövekkel megrakva.

Sajnálom, hogy Klosterneuburgból időnk a közel Weidlingba menni nem engedett, Lenau sírját megnézni, mellyhez olly sok költészetbarát zárandokol. E látogatósról le nem mondok, s ha majd néhány perczig andalogtam sírja mellett, mellynek emlékkövé, mint állítják, magyar felírás is diszelg, — engedjen felette néhány szót mondanom lapjában, hisz Lenau (Nimbsch von Sztrelenau) magyar születésű, s nem egy dalban éneklé hazánk szépségét, pusztáinkat s honszerelmét.

Múlt vasárnap elpályáztunk Baadenbe. A vaspálya melletti falvak, városkák majd nem mindenike élvet ad a fővárosi látogatóknak; ilyenek Meidling, különösen pedig Brunn, ősi templomával, hol, s Mödlingben az utasok nagyobb része kiszáll. Lichtenstein vár s palota, a sziklás vordern, s hintere Briel olly igen ajánlkozó májusi gyönyöreit szedni.

Gumpoldskirchennél egy tunnelen vezet át az ut, mi meglepő ugyan, de rövid lévén, nem olly érdekes, mint hazánkban a Pozson előtti.

Baaden, nevezetes gyógy s divatfürdő; néhány aristocrata látogatja jelenben is. Szép izlésű kerti lakái mindenike egy egy nyugpont a szemnek, fürdői számosak.

A város megett, az itt olly igen látogatott Helenenthal elején áll Albrecht főhg kormányzónk ő fensége nyári laka: Weilburg — gyönyörű építmény — szemben áll ezzel a düledező Rauchenstein; közepén fojdogál Schvechat vize.

Baadenből az ünnepeken óránként induló vonatok egyikével visszarándultunk Bécsbe, s a színházak leglátogatottabbikában, a Kärnthner kapuiban élveztük az olasz opera társaság előadását, mellyről s többekről jövőre.

K. B.

FELELŐS SZERKESZTŐ
TOLNAI GRÓF FESTETITS LEO.

PEST, 1853.
EMICH GÜSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.

ELŐFIZETÉSI HIRDETÉNY

DELIBAB

 Mai számunkhoz mellékelve küldjük Császár Ferencz divat-esarnokának előfizetési hirdetését.

ELŐFIZETÉSI HIRDETMÉNY

A

DÉLIBÁB, NEMZETI SZINHÁZI LAP.

Ápril — Juniusi, évenegyedes folyamára.

Megjelen e lap minden vasárnap, két sűrűn nyomtatott iven, finom velinpapíron, szépművészeti, irodalmi és társaséleti tartalommal, havonként két műmelléklettel, melyek közül egy párisi legszebb divatkép.

Előfizetési feltételek, Pesten házhozhordással évenegyedre 3 f. p. vidékre postán küldve 3 f. 48 k. p.

Előfizethetni Pesten a szerkeztő- és kiadó hivatalban (granátos és sarkantyú utcák szeglete) és Emich G. könyvkereskedésében; vidéken minden cs. k. postahivatalnál.

Azon cs. k. posta-hivatalok, melyek tíz példányt gyűjtöttek, attól tisztelet példányt nyerendnek.

Új előfizetőinknek a pompás kiállításu műlappal, mely Dalmából egy jelenetet ábrázol, és egy újabb aczélmetszettel, mely a jövő számunkkal jelenik meg; az ígért rendes műmellékleteken felül kedveskedendünk

Pest, 1852 Mart. 6-kán.

a DÉLIBÁB nemzeti színházlappal szerkesztősége.

EMICH GUSZTÁV KIADÓ KÖNYVÁRUSNÁL

megjelent

A MAGYAR NÉMET IRODALOM TÖRTÉNETE.

IRTA

TOLDY FERENC.

I. és II. Kötet, második javított kiadás. Kis 8-rétben 304 és 220 l. füzve 2 ft

MACULAY: ANGLIA TÖRTÉNETE

ford. CSENGERY ANTAL.

Két kötet 5 ft.

HUNYADIAK KORA MAGYARORSZÁGON

Irta

G. Teleki József

Két kötet 6 ft. 40 kr.

FERJ és NŐ.

Regény, írta Kemény Zsigmond, 2 kötet 3 ft.

A KARTHAUSI.

Regény, írta b. EÖTVÖS JÓZSEF.

Harmadik javított kiadás, két kötetben

(12-ed ivrét nagyságban összesen : 660 lap.) -- Ára csak két forint p. p.

ÚJ NEMZETI KÖNYVTÁR.

MÁSODIK FOLYAM.

- I. FÜZET: Liszti László Munkái első füzete.
II. FÜZET: Szalárdi János Krónikája első füzete.
III. FÜZET: Esterházy Miklós Munkái negyedik (és utolsó) füzete.
IV. FÜZET: Liszti László Munkái második füzete.
V. FÜZET: Szalárdi János Krónikája második füzete.

Megjelent az első folyam második kiadása is

minél fogva, a kik e valóban nemzeti munka előfizetői közé be akarnak lépni, minden eddig megjelent füzeteket megkaphatnak. Az előfizetések **Emich G.** kereskedésébe küldendők; a példányok pontos szétküldéséről ezen kereskedés felelős.

A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK ENCYCLOPAEDIÁJA.

Irta

PAULER TIVADAR

jogtanár, magy. tud. társ. tag. 8-rét, 250 lap; füzve ára 1 ft. 30 kr. p. p.

BEVEZETÉS AZ ÉSZJOGTANBA.

Irta Dr. **Pauler Tivada**, egyetemi rend. jogtanár és m. ac. t.
Összesen 150 l. Füzve 48 kr. cp.

MAGYAR CHRESTOMATHIA,

kiadta

TOLDY FERENC:

Első folyam: a nagy-gymnasiumok V. VI. osztályai szükségéhez alkalmazva.
Második folyam: a VII. és VIII. osztályokéhoz. — Mindeniknek ára 1 ft.

TOLDY FERENC

két könyve az egészség fentartásáról.

Második javított kiadás.

16-rét, 112 lap, füzve ára 48 kr. p. p.

Pesten, 1853. Emich Gusztáv könyvnyomdája.